

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

VIITTOMAKIELEN TULKKIKOULUTUKSEN ALOITTAMINEN PETROSKOISSA

**Dokumentointi Humanistisen ammattikorkeakoulun
ja Karjalan tasavallan pedagogisen akatemian
yhteistyöhankkeesta**

Elina Hämäläinen
Humanistinen ammattikorkeakoulu
Viittomakielentulkkipolustus (240 op)

Toukokuu 2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Elina Hämäläinen	Sivumäärä 59 + 7 (Liitteet)
Työn nimi Petroskoi-hankkeen projektikuvaus	
Ohjaava(t) opettaja(t) Liisa Martikainen, Zita Kóbor-Laitinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Humanistisen ammatikorkeakoulun TKI-keskus Otto	
Tiivistelmä <p>Humanistinen ammatikorkeakoulu ja Karjalan tasavallan pedagoginen akatemia aloittivat viittomakielialan koulutushankkeen Petroskoissa vuonna 2008. Hankkeen tavoitteena oli tarjota tukea ja koulutusta viittomakielen tulkkiopiskelijoiden aloittamiseen ja toteutukseen. Tarkoituksena oli lisätä tietoisuutta viittomakielestä ja viittomakielisistä, kehittää viittomakielen tulkkiopiskelijoiden soveltuva opetussuunnitelma sekä toteuttaa koulutus sen mukaisesti. Humanistisen ammatikorkeakoulun tehtävänä oli tarjota mentorointia akatemian kouluttajille, opetusta tulkkiopiskelijoiden sekä rahallista apua koulutuksen toteuttamiseen. Päävastuu opetuksesta ja koulutuksen toteutuksesta oli Karjalan tasavallan pedagogisella akatemialla. Hanke päättyi vuoden 2011 aikana ja 14 opiskelijaa saa keväällä 2011 sivuaineenaan suorittamistaan viittomakielen tulkkiopinnoista Humanistisen ammatikorkeakoulun todistukset.</p> <p>Työni tarkoitus oli kerätä tietoa yhteistyöhankkeen toteutumisesta ja antaa työkaluja viittomakielialan koulutuksen mallintamiseen. Vaikkei saatua tietoa voida yleistää koskemaan tulevia viittomakielen tulkkiopiskelijoiden koulutuksia, on tärkeää tietää miksi yhteistyö on ollut toimivaa ja miten koulutusta voitaisiin edelleen kehittää tulevaisuudessa. Petroskoin viittomakielen tulkkiopiskelijoiden koulutusta ei ole tutkittu aiemmin eikä hankkeesta ole kattavaa dokumentointia.</p> <p>Opinnäytetyössäni käsittelem Petroskoissa toteutetun yhteistyöhankkeen etenemistä, hankkeen avulla käynnistetyn koulutuksen tulevaisuutta sekä tulkkiopiskelijoiden tulevaisuuden toiveita työllistymisestäään. Työni on luonteeltaan laadullinen tapaustutkimus, johon aineisto kerättiin akatemian henkilöstöä haastattelemalla, akatemian tulkkiopiskelijoiden suunnatulla kyselylomakkeella sekä osallistuvan havainnoin kautta.</p> <p>Osallistuin viittomakielen tulkkiopiskelijoiden vaihto-opiskelijana Karjalan tasavallan pedagogisella akatemiassa kolmen kuukauden ajan. Tutustuin koulutuksen toteutukseen osallistumalla luennoille sekä kansainväliseen viittomakielialan seminaariin. Haastattelin kolmea yhteistyöhankkeessa mukana ollutta henkilöä akatemian eri tasoilta: vararehtoria, koulutusyksikön dekaania sekä viittomakielen vastaavaa opettajaa. Tulkkiopiskelijoiden laaditussa kyselylomakkeessa tiedustelin opiskelijoiden motiiveja koulutukseen, parannuksia koulutuksen toteutukseen sekä heidän työllistymistoiveitaan.</p> <p>Tutkimuksen tuloksena selvisi, että yhteistyöhanke toteutui suunnitelmien mukaan eikä se kohdannut suuria ongelmia. Koulutuksen tulevaisuus on epävarma, sillä viittomakielen tulkin ammattinimikettä ei ole virallistettu Venäjällä. Ilman ammattinimikettä koulutusta ei voida järjestää rahoituksen puutteen takia. Venäjän akateeminen maailma on kuitenkin kiinnostunut viittomakielen tulkkiopiskelijoiden koulutuksesta. Tulkkiopiskelijoiden paikallismediassa ja akatemian sisällä saama positiivinen huomio on vaikuttanut valtaväestön haluun oppia viittomakieltä ja kiinnittänyt huomiota paikalliseen kuurojen yhteisöön. Venäläisellä viittomakielellä ei ole virallisen kielen asemaa, eikä sitä käytetä opetuskielenä. Valmistuvien tulkkiopiskelijoiden työtilanne on huono, sillä Karjalan alueen kuurot eivät tottuneita tulkkiopiskelijaksi eikä suurimmalla osalla ole tulkkipalvelupäätöstä. Opiskelijoista lähes kaikki haluaisivat työskennellä viittomakielialalla kuten kuurojen lasten opettajina tai viittomakielen opettajina. Tulkeiksi opiskelijoiden ryhmästä olisi halunnut puolet. Toimimattomien tulkkiopiskelijoiden takia mahdollisuudet työllistyä viittomakielen tulkkiopiskelijaksi ovat pienet. Viittomakielen Viittomakielen laillisen aseman puuttuessa, viittomakielen käyttö opetuksessa ei välttämättä ole mahdollista.</p>	
Asiasanat viittomakielen tulkkiopiskelijat, Petroskoi, yhteistyöhanke, viittomakielen tulkin työ, tulkkiopiskelijat	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Elina Hämäläinen	Number of Pages 59+7(Appendix)
Title The Start of Sign Language Interpreting Education in Petrozavodsk	
Supervisor(s) Liisa Martikainen, Zita Kóbor-Laitinen	
Subscriber and/or Mentor HUMAK University of Applied Sciences' Research and Innovative Development Centre Otto	
Abstract <p>HUMAK University of Applied Sciences and The Federal Carelian Cognitive Academy started a collaborative sign language interpreting education project in 2008 in Petrozavodsk. The main goal for the project was to offer support and training for the Academy to start a sign language interpreting education. The purpose was to increase the knowledge of sign language and the Deaf, to develop a curriculum suitable for sign language interpreting and execute the education by that curriculum. HUMAK's task was to offer mentoring to the teachers of the Academy, train interpreter students as well as offer financial support. The Academy had full responsibility of conducting the actual education and training of interpreter students. The project will close during 2011 and 14 interpreter students will get a HUMAK diploma from the secondary subject studies in sign language interpreting.</p> <p>The objective of my thesis was to gather information about the success of the collaboration and offer means for productizing the sign language interpreting education. Albeit the knowledge gathered here can't be generalized to future sign language interpreting educations, it is essential to signify what made the collaboration work and how the education can be improved in the future. There is no previous studies of the interpreting education in Petrozavodsk neither it's been fully documented yet.</p> <p>My work covers the collaboration in Petrozavodsk and the future of the sign language interpreting education. I also review interpreter students' hopes about their employment after graduation. My thesis is qualitative case study and the material was gathered with interviews of the staff at the Academy, questionnaire directed to the interpreter students and by partaking observation.</p> <p>I participated in the sign language interpreting programme in Petrozavodsk for three months as an exchange student. I familiarized myself with the education via lectures and attending an international sign language seminar. I interviewed three personnel from varied levels of the Academy: vice principal, the dean of the department and the head teacher of sign language. The questionnaire for interpreter students inquired about their motivations for starting the programme, suggestions for improvement of the education as well as their hopes for future employment.</p> <p>The research showed that the collaboration proceeded as planned and with hardly any problems. The future of the sign language interpreting education programme is precarious. Sign language interpreter is not an official position in Russia. Without the formal job description the educational programmes cannot be organized due to lack of funding. Nonetheless the Russian academic world is interested about the interpreting programme. The interpreting education received vast amounts of positive attention and that affected the local Deaf community as well as the will of the hearing people to learn sign language.</p> <p>The Russian sign language hasn't been officially recognized neither it's used as a teaching language. Employment for graduating interpreter students is not good because the deaf in Carelia aren't used to interpreters and most don't have an order to use an interpreter. Majority of the interpreter students wanted to work with sign language after graduating and half of the class would like to get employed as interpreters. Because of the missing official recognition of sign language and formal position of sign language interpreter, the chances for working with sign language in Russia are slim.</p>	
Keywords sign language interpreting education, Petrozavodsk, collaboration, sign language interpreter, interpreter student	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT

JOHDANTO	5
1 TUTKIMUSONGELMA	7
1.1 Tutkimuksen tavoitteet	7
1.2 Tutkimuskysymykset	7
1.3 Tutkimusmenetelmä	7
2 TUTKIMUSSTRATEGIANA TAPAUSTUTKIMUS	9
3 VIITTOMAKIELEN TULKIN TYÖ PETROSKOISSA, SUOMESSA JA MAAILMALLA	10
3.1 Projektokuvaus	10
3.2 Viittomakielen tulkikoulutuksen historiaa eri maissa	12
3.3 Viittomakielen tulkikoulutus ja sen historiaa Suomessa	16
3.4 Suomalaisen viittomakielen tulkin ammattokuvaus	17
3.4.1 Tulkirekisteri ja Suomen viittomakielen tulkit ry	18
3.4.2 Tulkin rooli	19
3.4.3 Tulkin työkielet ja asiakaskunta	19
3.4.4 Tulkin työympäristöt	21
3.5 Viittomakielen tulkikoulutuksen historiaa ja nykypäivää Venäjällä	23
3.6 Viittomakielen tulkin työ Petroskoin alueella	26
4 HANKKEEN TUTKIMINEN	27
4.1 Tutkimustehtävä	27
4.2 Haastateltavat ja tulkkiopiskelijoiden kyselylomake	28
4.3 Tutkimuksen toteutus	32
4.4 Tutkimusaineiston analysointia	33
5 HANKKEEN TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELUA	34
5.1. Yhteistyöhankkeen eteneminen	34
5.1.1 Hankeen aloittaminen	34
5.1.2 Hankeen tavoitteiden toteutus	37
5.2 Hankkeen päätös ja tulevaisuus	43
5.3 Opiskelijoiden tulevaisuuden näkymät	48
6 TULOSTEN YHTEENVETO	51
LÄHTEET	56
LIITTEET	60

JOHDANTO

Kiinnostuin Petroskoi-projektista heti kuultuani siitä vuonna 2008. Kyseessä oli hanke nimeltä Viittomakielialan koulutushanke Petroskoissa ja Karjalan valtiollisen pedagogisen akatemian (ent. Karjalan valtiollinen pedagoginen yliopisto) aikomus aloittaa viittomakielen tulkkien koulutusohjelma, jonka pohjana oli tarkoitus käyttää Humanistisen ammattikorkeakoulun viittomakielen tulkkien opetussuunnitelmaa. Humanistinen ammattikorkeakoulu ja Karjalan valtiollinen pedagoginen yliopisto olivat toimineet yhdessä aloittaakseen koulutusohjelman, josta oli tuleva ammatillinen lisäkoulutus erityispedagogiikan ja varhaiskasvatuksen psykologian opiskelijoille.

Kun näin opinnäytetöiden aiheena Petroskoi-hankkeen mallintamisen tai tuotteistamisen, innostuin heti. Olin suuntautumassa opinnoissani kansainvälisyyteen ja minusta idea opinnäytetyöstä joka nivoutuu suuntautumisopintoihini, tuntui luonnolliselta valinnalta. Petroskoin juuri aloitetusta tulkkikoulutuksesta on tehty kaksi opinnäytetyötä Humanistiselle ammattikorkeakoululle, joista tuorein on hyväksytty keväällä 2010. Työni tilaajana toimii TKI-keskus Otto eli Humanistisen ammattikorkeakoulun viittomakielialan yksikön tutkimus- ja kehittämistoiminnan keskus, sillä heidän taholtaan nousi esiin innostus tuotteistaa koulun tarjoamaa yhteistyömallia maihin tai alueille joissa tulkkikoulutusta ei vielä ole. Työni tarkoitus on antaa työvälineitä yhteistyönä toteutettavan koulutuksen mallintamiseen.

Aiheen saatuani pohdin pitkään mallintamisen ja tuotteistamisen merkitystä tällaisen projektin kohdalla. Kyseessä on ennen kokematon projekti ammattikorkeakoululle, joten sen kehittämistarpeet tulisi selvittää, jotta hanketta voitaisiin tarjota jatkossa myös muihin koulutuslaitoksiin. Opinnäytetyöni on tapaustutkimus Petroskoi-hankkeesta. Päätin tehdä opinnäytetyöstäni tapaustutkimuksen sillä sen avulla on selkeintä hahmottaa projekti ilmiönä yksityiskohtaisesti alusta loppuun (Laine, Bamberg & Jokinen 2007, 9). Erilaisina tutkimustapoinani käytin muun muassa vertailua jo aiempaan tutkimusteoriaan sekä tutustumista koulutukseen paikan päällä Petroskoissa. Lisäksi haastattelin projektissa mukana olleita henkilöitä Karjalassa ja halusin tiedustella alaa opiskelevilta heidän valinnoistaan ja tulevaisuuden toiveistaan. Työssäni yhdistän sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia metodeja

haastattelujen ja kyselylomakkeen muodoissa. Lisäksi tutkimusmetodina toimii osallistuva havainnointi.

Petroskoi-hanke on saanut alkunsa vuonna 2008, jolloin Humanistinen ammattikorkeakoulu ja Karjalan pedagoginen akatemia päättivät aloittaa yhteistyön, jonka tuloksena syntyi viittomakielen tulkkien koulutus Karjalassa. Tulkkien kouluttamisen lisäksi hankkeen yhtenä tavoitteena on ollut lisätä tietoa viittomakielestä sekä saada Karjalan alueelle toimiva tulkkipalvelu. Lisäksi tarkoituksena on ollut kouluttaa viittomakielen tulkkipäätöksen kouluttajia, sillä heitä ei alueella ole aiemmin ollut. Hankkeen alkuperäisiin tavoitteisiin kuului myös tuen tarjoaminen akatemialle tulkkeskuksen perustamiseen Petroskoissa. Hankkeen tavoitteisiin kuului järjestää viittomakielen kursseja esimerkiksi kuurojen lasten kanssa työskenteleville, mutta tämä osa hankkeesta ei toteutunut resurssien puutteesta johtuen. Viittomakielen kurssit aloitettiin halukkaille hankkeen toisessa vaiheessa. Hankkeen puitteissa on järjestetty useita kansainvälisiä seminaareja ja erilaista verkostoitumista on tapahtunut puolin ja toisin. (Mikkonen 2010.)

Tällä hetkellä Karjalan valtiollisen pedagogisen akatemian viittomakielen tulkkipäätös on ainut laatuaan Venäjällä. Venäläisellä viittomakielellä ei vielä ole virallisen kielen asemaa ja kuurous nähdään edelleen vammaana, kielellis-kulttuurillisen näkemyksen sijaan. Venäjällä viittomakielen tulkkeja, ammattinimikkeellä kuurojen tulkki, koulutetaan kuurojen kommunikaation järjestämisen ammattialalla muutamassa kaupungissa. Kuurojen tulkin velvollisuuksiin kuuluu tulkkauksen lisäksi sosiaalityöntekijän sekä kuntoutustyöntekijän tehtävät. Alalla opiskeleville opetetaan etupäässä viitottua puhetta ja tulkkaukseen liittyvien opintojen osuus on minimaalinen. (Karinen & Seppänen 2010)

1 TUTKIMUSONGELMA

1.1 Tutkimuksen tavoitteet

Työni tavoitteena oli selvittää ja dokumentoida Petroskoissa aloitetun tulkki-koulutuksen eteneminen ja tulevaisuus. Mikäli samantapaisia yhteistyöhankkeita tai koulutusmuotoja halutaan viedä esimerkiksi muille Venäjän alueille, olisi tärkeää tietää hankkeen kehityskohdat. Työni antaisi työkaluja mahdolliseen mallintamiseen. Yhteistyö Humanistisen ammattikorkeakoulun ja Karjalan valtiollisen pedagogisen akatemian on päättymässä vuoden 2011 lopulla. Ensimmäiset Humanistisen ammattikorkeakoulun tulkki-koulutuksen diplomien saavat varhaiskasvatuksen opiskelijat valmistuvat keväällä 2011. Halusin selvittää yhteistyöhankkeen toimivuuden ja sen hyödyllisyyden Karjalassa. Halusin saada tietää minkälainen tulevaisuus nyt aloitetulla koulutuksella on Karjalassa tai muualla Venäjällä. Lisäksi halusin kuulla opiskelijoiden tulevaisuudensuunnitelmista ja selvittää kuinka moni uskoo jatkavansa viittomakielentulkkeina tai viittomakielialalla yleisesti.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksiksi nousi:

Kuinka yhteistyöhanke on edennyt?

Mikä on viittomakielen tulkki-koulutuksen tulevaisuus?

Mille alalle valmistuvat opiskelijat haluaisivat työllistyä?

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni on yhteistyöhankkeen tapaustutkimus, joka pyrkii kokoamaan hankkeen kulun alusta loppuun. Tutkimusmenetelminäni käytin osallistuvaa ha-

vainnointia, strukturoituja teemahaastatteluja sekä kyselylomakkeella tehtyjä tiedusteluja ja vapaita keskusteluja. Kävin tutustumassa Petroskoissa tulkki-koulutukseen ja sen toteutukseen kolmen kuukauden ajan. Kyseisen ajan vietin virallisesti vaihto-opiskelijan statuksella, joten pääsin tutustumaan koulutukseen yhtenä uutena tulkkiopiskelijana.

Petroskoissa oleskeluni aikana olin mukana luennoilla, joita pitivät akatemian, Moskovalaisten kuurojen sosiaalipedagogisen koulutuksen ja viittomakielen ongelmien tutkimuskeskuksen sekä HUMAKin lehtorit. Kävin tutustumassa Petroskoin kouluun nro 25, jossa opiskelee 36 kuuroa tai huonokuuloista lasta tai nuorta. Koulun opettajat kävivät opettamassa tulkkiopiskelijoita akatemiassa. Pääsin seuraamaan akatemian tulkkiopiskelijoiden työharjoittelua muutaman viikon ajan samassa koulussa, jossa opiskelijat pitivät oppitunteja oppilalle. Osallistuin HUMAKin ja KGPAN:n yhdessä järjestämään kansainväliseen viittomakielialan seminaariin, jossa oli osallistujia sekä Suomesta että Venäjältä. Seminaarissa oli tulkkiopiskelijoiden lisäksi koulun hallinnon edustajia, Karjalan tasavallan opetusministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön edustajia, suomalaisia asiantuntijoita sekä yhteistyöhankkeen koordinaattoreita. Seminaarissa olivat läsnä myös Petroskoin viittomakielisiä sekä muutama henkilö Moskovalaisten kuurojen sosiaalipedagogisen koulutuksen ja viittomakielen ongelmien tutkimuskeskuksesta. Seminaari keräsi paljon huomiota myös tiedotusvälineissä ja läsnä oli esimerkiksi paikallistelevisio.

Havainnoin lisäksi haastattelin kolmea henkilöä, jotka olivat olleet mukana tulkki-koulutuksen toteuttamisessa KGPA:ssa. Pyrin valitsemaan haastateltavan koulutusyksikön eri tasoilta, jotta näkökulma hankeen edistymisen analysointiin olisi mahdollisimman kattava. Haastateltavinani olivat akatemian vararehtori ja kansainvälisten asioiden koordinaattori, varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan sekä –psykologian tiedekunnan dekaani ja varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan sekä –psykologian lehtori, joka on viittomakielen ja kuurojen kulttuurin vastaava opettaja.

Tulkkiopiskelijoiden tulevaisuudennäkymistä sain tietoa kyselylomakkeilla, jotka kaikki 14 opiskelijaa täyttivät ja palauttivat. Kyselylomakkeen lisäksi keskustelin

opiskelijoiden kanssa esimerkiksi välitunneilla ja koulumatkoilla. Sain tietää heidän näkemyksistään koulutuksesta ja opinnoista sekä työllistymistoihistaan. Lisäksi osallistuin tuntiin, jossa keskusteltiin oppilaiden tulevaisuudesta ja tämänhetkistä työllisyystilanteesta. Tunnilla olivat opiskelijoiden lisäksi läsnä muun muassa tiedekunnan dekaani.

2 TUTKIMUSSTRATEGIANA TAPAUSTUTKIMUS

Tapaustutkimus on tutkimusstrategia, jonka avulla on luontevaa selvittää yhden tietyn tapahtuman tai ilmiön eteneminen mahdollisimman tarkasti. Tapaustutkimuksen päämääränä on saada tietoa tapauksesta itsestään ja niistä olosuhteista, jotka vaikuttivat ilmiön lopulliseen kulkuun. (Laine, Bamberg & Jokinen 2007, 9 – 10.) Juuri tästä syystä tapaustutkimus sopi erityisen hyvin viittomakielen tulkkiopetuksen aloittamisen dokumentointiin. Tapaustutkimuksen tarkoitus ei välttämättä ole yleistettävän teorian hankkiminen, sillä tapaukset ovat paikkaan, aikaan ja kulttuuriin sidottuja (Laine ym. 2007, 28). Yleistämisen sijaan saadaan erilaista ja uutta tutkimustietoa, koskien yhtä tiettyä asiaa. Vaikka tapaustutkimuksen lopputuloksia ei voida yleistää, voidaan saatua tietoa käyttää hyväksi toisin tavoin. Tutkimuksessa saatuja tietoja ei voida suoraan siirtää koskemaan kaikkia tulevia yhteistyöhankkeita tai koulutuksia, mutta voidaan olettaa, että jonkinlaisia yhteneväisyyksiä niissä esiintyy. Lisäksi saaduilla tiedoilla voidaan puuttua epäkohtiin, ongelmiin tai kehittää yhteistyötä. Tätä tehtäessä on kuitenkin muistettava, että jokainen tapaus on sidottu aikaan, paikkaan ja kulttuuriin. Tapaustutkimus on luonteeltaan yksilöllistävä ja kokonaisvaltainen, joka on sen erityinen vahvuus. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2007, 159 – 160, 167 – 168.)

Tapaustutkimuksen pohjaa vahvaan teoriaan, jonka kanssa tapauksesta hankittu tieto rakentuu uudella tavalla, tutkijan analysoidessa ja tehdessä johtopäätöksensä. Tapaustutkimus ei sanele siinä käytettyjä tutkimusmenetelmiä ja saattaaakin sisältää sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia tutkimustapoja. Tärkeintä on valita menetelmät tilanteen tutkimiseen

sopivimmiksi. Tapaustutkimusta tekevä tutkija on yleensä osallistuvassa osassa tutkimusta, ulkopuolisuuden sijaan. Tapaustutkimuksen tekijä voi käyttää mitä tahansa tutkimusmetodeja tutkimuksessaan ja siksi hänen tulee perustella valintansa tarkasti. Tutkimusprosessin tulee olla nähtävissä tutkimuksessa, jolloin lukija saa kuvan siitä miten johtopäätöksiin on päädytty. Lisäksi tämä antaa lukijalle mahdollisuuden arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Tapauksen määrittäminen on hyvin tärkeää, jotta tuloksia voidaan yleistää, raportoida tai soveltaa. Jos tutkimuskohteena on tilanne, tapahtuma tai toimintaprosessi, sen alku, loppu ja tilaneyhteydet tulisi määritellä. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2007, 159 – 163, 167 – 168.) Työssäni selvitän hankkeen alusta loppuun, sen vaikutuksista ja ongelmista sekä tulevaisuudesta. Tapaustutkimuksen antamat vapaat kädet ja sen toteuttamiseen käytettävissä olevat tutkimusmenetelmät saivat minut valitsemaan tutkimustavoikseni haastattelut, osallistuvan havainnoin sekä tulkkiopiskelijoille suunnatun kyselylomakkeen.

3 VIITTOMAKIELEN TULKIN TYÖ PETROSKOISSA, SUOMESSA JA MAAILMALLA

3.1 Projektikuvaus

Tulkikoulutuksen aloittaminen Karjalan tasavallan pedagogisessa akatemiassa (KGPA) on ulkoministeriön osin rahoittama yhteistyöhanke Humanistisen ammattikorkeakoulun (HUMAK) kanssa. Yhteistyöhankkeen projektikuvaukset ovat Humanistisen ammattikorkeakoulun edustajan laatimia ja työssäni mukana liitteinä (Liite 1. ja Liite 2.). Tilaajan pyynnöstä tiedot hankkeen rahoituksesta on poistettu liitteistä. Hankesuunnitelmissa kerrotaan lyhyesti hankkeen tavoitteet, siihen osallistuvat yhteistyötahot sekä hankkeen kesto.

HUMAKin ja KGPA:n välisen yhteistyön taustalla on vuodesta 2004 lähtien ollut yhteistyöhanke, jonka muina osallisina olivat Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto sekä Kuurojen Liitto ja Pohjois-Karjalan kuurojen yhdistys. Lokakuussa 2004 pidetyssä konferenssissa sovittiin kuurojen lasten opettajien

sekä kahden opettajan viittomakielen opettamisen koulutusjaksosta HUMAKin Kuopion kampuksella. Vuonna 2005 suoritettiin koulutusjaksot sekä vierailukäynti Kuopiossa. Vuoden 2005 lopulla järjestettiin seminaari, jonka yhteydessä viittomakielen opetus aloitettiin Petroskoissa. HUMAKin tehtävänä oli jatkaa opetuksen ohjausta, analysointia ja auttaa sen suunnittelussa. Vuosin 2005 – 2007 aikana Petroskoissa järjestettiin viittomakielen kursseja kuurojen lasten vanhemmille, opettajille sekä kuntoutushenkilöstölle. Alustava yhteistyöneuvottelu viittomakielen tulkikoulutuksen aloittamisesta KGPA:ssa pidettiin marraskuussa 2006 ja hankkeeseen suhtauduttiin positiivisesti. (Mikkonen 2010)

Ensimmäinen yhteistyöneuvottelu pidettiin syyskuussa 2007 koulussa nro 25 pidetyn seminaarin yhteydessä. HUMAKin edustajien lisäksi paikalla oli Karjalan tasavallan opetusministeriön edustajia. Neuvottelussa todettiin Karjalan tasavallan tarpeesta kuulovammaisten lasten, opettajien, kuntoutushenkilöstön ja muiden heidän kanssaan työskentelevien aikuisten tarvitsevan viittomakielen kursseja. Lisäksi tarve viittomakielen tulkeille oli suuri, sillä tasavallassa ei ollut kuin muutama tulkki, joilla heilläkään ei ollut alan koulutusta. Myös viittomakielen ja tulkkien kouluttajille tarvittiin omaa koulutustaan. Tulkikeskuksen perustaminen oli yksi hankkeen tavoitteista, jonne valmistuvat opiskelijat voisivat työllistyä. (Mikkonen 2006) Koulutuksen tarkoituksena oli kohentaa kuurojen ja huonokuuloisten ihmisten asemaa ja jatkokoulutusmahdollisuuksia Venäjällä, toimivien tulkkauspalveluiden kautta sekä vahvistaa venäläisen viittomakielen asemaa. (Seljanin 2009, Burdykova & Vlasova 2009.)

Akatemian koulutusyksikön dekaanin Ljudmila Vlasovan haastattelussa sain tietää, että hanke aloitettiin KGPA:ssa syksyllä 2008 ja sen tuli kestää vuoden 2009 loppuun asti. Hankkeen alussa HUMAKin viittomakielen tulkkien opetussuunnitelma annettiin pohjaksi ja tueksi akatemian omalle viittomakielen tulkikoulutuksen opetussuunnitelmalle. Uuden opetussuunnitelman mukaan aloitettiin viittomakielen tulkin sivuaineopinnot, varhaiskasvatuksen kolmannen vuosikurssin opiskelijoilla. Opinnot sisälsivät viittomakielen, tulkkaamisen, kääntämisen ja kuurojen kulttuurin opintoja. Opetusta antoivat KGPA:n omat

opettajat, HUMAKin lehtorit sekä vierailevat opettajat muun muassa Moskovasta ja paikallisia kuurojen lasten opettajia. KGPA:n opettajia koulutettiin sekä Suomessa että Moskovassa. Koulutuksen aikana akatemiassa järjestettiin muutama kansainvälistä konferenssi, jotka herättivät sekä akateemisen että paikallisen yhteisön kiinnostuksen. Opiskelijoilla oli myös työharjoitteluja paikallisessa erityiskoulussa nro 25, jossa opiskelee myös kuuroja oppilaita. Lisäksi oppilaat osallistuivat kuuron lasten perheleirille kesällä 2009.

Hanke sai lisärahoitusta vuodelle 2010, mutta yhteistyötä päätettiin jatkaa aina vuoden 2011 kevääseen asti. Koulutus jatkui syksyllä 2009 samoin kuin aikaisempanakin lukuvuonna, lähinnä samojen vierailevien opettajien kouluttaessa tulkkio opiskelijoita. Opiskelijat osallistuivat yhteistyöprojektiin koulun numero 25 oppilaiden kanssa ja esittivät viittomakielelle käännettyjä lauluja erilaisissa tilaisuuksissa. Näissä tilaisuuksissa opiskelijat pääsivät myös kertomaan viittomakielestä, kuurojen yhteisöstä sekä kulttuurista. Akatemiassa aloitettiin viittomakielen kurssit kaikille halukkaille ja akatemian väki järjesti kurssveja myös toisissa kouluissa. Osa tulkkio opiskelijoista toimi opettajina näillä kurseilla. Akatemiassa järjestettiin vielä kaksi kansainvälistä konferenssia ja opiskelijat suorittivat viimeisen työharjoittelunsa vuoden 2010 lopulla, koulun numero 25 alaluokkien opettajina. Keväällä 2011 opiskelijat tekevät lopputyönsä ja valmistuvat erityispedagogiikan varhaiskasvattajiksi sekä viittomakielen tulkeiksi. Syksyllä 2011 pidetään yhteistyöhankkeen viimeinen tapaaminen, jossa arvioidaan projektin onnistuminen.

3.2 Viittomakielen tulkkikoulutuksen historiaa eri maissa

Tässä osiossa käsittelen hieman viittomakielen tulkkikoulutuksen historiaa maailmalla. Olen valinnut joitain maita, joiden koulutuksen aloittamisessa ja toteutuksessa on ollut joko samoja piirteitä Petroskoin tai Suomen viittomakielen tulkkikoulutuksen kanssa. Minusta oli merkityksellistä mainita muutamia koulutuksia, etenkin maissa, joissa poliittinen tilanne tai viittomakielen laillinen asema eivät ole yhtä hyviä kuin Suomessa. Loppuun olen kerännyt tilaston Euroopan maiden tulkkikoulutuksista, sekä niiden yhtäläisyydestä

viittomakielen lailliseen asemaan kyseisissä maissa.

Yhdysvaltoja voidaan pitää pioneerina, mitä tulee viittomakielen tulkkien koulutukseen ja alan kehitykseen. Registry of Interpreters of the Deaf (RID) oli maailman ensimmäinen viittomakielen tulkkien ammattijärjestö, joka perustettiin vuonna 1964. RID vaikutti moniin lakeihin ja asetuksiin viittomakielen tulkkauksesta ja kuurojen oikeuksista kotimaassaan, mikä on johti asenteellisiin muutoksiin maailmanlaajuisesti. Amerikkalainen ajatusmalli viittomakielisten oikeudesta omaan äidinkieleensä ja tulkkaukseen sai alkunsa. Valtion tukema viittomakielen tulkikoulutus alkoi Yhdysvalloissa 1970-luvun alkupuolella. Yhdysvalloissa monet tulkit olivat ennen koulutuksen alkua ja sen alkaessa äidinkieleltään viittomakielisiä. Heillä on ollut läheinen kontakti kuurojen yhteisöön ja he ovat oppineet kielen sitä käyttämällä, natiivien viittomakielisten kanssa toimiessaan. Tällä hetkellä lähes 90% tulkeista tutustuu viittomakieleen vasta aikuisena. (Winston & Cokely 2009, 267 – 268.)

Kanadassa tulkit olivat ennen 80-lukua kuurojen vanhempien kuulevia lapsia, kuurojen opettajia tai eri uskontokuntien työntekijöitä, jotka toimivat kuurojen yhteisön parissa. Koulutusmuutoksen takia kuurot pyrittiin saamaan pois sisäoppilaitosten kaltaisista kuurojen kouluista lähikouluihin 1970-luvun puolessa välissä, joka kehitti aivan uudenlaisen tulkkien tarpeen Kanadassa. Muutaman viikonloppukurssin jälkeen pysyviä viittomakielen tulkikoulutuksia perustettiin ympäri Kanadaan ja sen eri provinssiin. Kaikki koulutukset olivat tutkintopohjaisia ja kestivät alle vuoden. Vähitellen koulutus muuttui kaksivuotiseksi, mutta pysyi ammattitutkintona. Kanadassa on edelleen mahdotonta suorittaa viittomakielen tulkin korkeakoulututkintoa, otsein joissain oppilaitoksissa oppilaat ovat voineet hyväksiluettaa tulkkiopintojaan jatkokouluttautuessaan tai voineet suorittaa kaksoistutkinnon. (Malcom & Howard 2009, 252 - 253.)

Ruotsissa viittomakielen tulkikoulutus on alkanut vuonna 1969 ja tällä hetkellä sitä voi opiskella akateemisella tasolla ruotsalaisissa yliopistoissa tai ammattikoulutuksena aikuisten koulutuskeskuksissa. Tätä ennen tulkkeina toimi lähinnä sosiaalityöntekijät ja jotkut Pelastusarmeijan upseerit. Vuonna 1968

viittomakieliset tulkkauspalvelujen käyttö muuttui ilmaiseksi Ruotsissa. Vuonna 1981 Ruotsin hallitus myönsi epäsuorasti viittomakielen olevan kuurojen äidinkieli ja siihen olevan oikeus sekä viittomakielisten olevan kieli ja kulttuurivähemmistö. Ruotsissa siirryttiin vuonna 1996 nelivuotiseen viittomakielen tulkkikoulutukseen. (Hein 2009, 125 – 128.)

Kenian Kuurojen Liitto perustettiin vuonna 1987 ja sen aloitteesta sekä Ruotsin Kuurojen Liiton avulla Keniassa aloitettiin viittomakielen kurssit. Kursseille osallistuivat henkilöt jotka olivat halukkaita oppimaan Kenian viittomakieltä. Kursseilla opettivat lähinnä viittomakieliset kenialaiset sekä ne ruotsalaiset Kuurojen Liiton jäsenet, jotka osasivat Kenian viittomakieltä. Kursseja pidettiin aina 90-luvun alkuun asti ja sen suorittaneista muodostui ensimmäinen ryhmä viittomakielen tulkkeja Keniassa. Tähän päivään mennessä Keniassa ei ole virallista viittomakielen tulkkikoulutusta. Heillä on olemassa täysi opetussuunnitelma, mutta rahoituksen puutteen takia koulutusta ei järjestetä missään kokonaisuudessaan. (Okombo, Mweri & Akaranga 2009, 296, 300.)

Vuonna 2001 Suomen Kuurojen Liitto teki tutkimuksen Kosovon viittomakielisistä ja heidän mukaansa alueella toimi vain kaksi tulkkiä. Niinpä Kuurojen Liitto aloitti yhteistyöprojektin, jossa olivat mukana australialaisia sekä kosovolaisia henkilöitä, muun muassa tulkkikouluttajia. He aloittivat viittomakielen tulkkikoulutuksen, joka ei sisältänyt viittomakielen opintoja, joten vuonna 2005 aloitetussa kolmivuotisessa koulutuksessa aloitti 14 kuulevaa kuurojen yhteisön jäsentä. Seuraavana vuonna aloitetussa koulutuksessa mukana oli myös viittomakieltä taitamattomia henkilöitä. (Hoti & Emerson 2009, 58 - 64.) Koulutuksen juurtumista Kosovoon haittasi Kuurojen Liiton rahoituksen loppuminen, mutta suunnitelmia koulutuksen siirtämisestä paikalliseen yliopistoon oli jo olemassa. Ongelmana nähtiin se, että paikallisen kuurojen yhteisön tiedot ammattimaisesta tulkkikoulutuksesta ja tulkin työn vaatimuksista olivat vähäiset. Myös ulkopuolisten kouluttajien puutteelliset albanian taidot sekä se, että Kosovossa asui vain yksi tulkkikouluttaja, nähtiin koulutukselle haasteellisiksi asioiksi. Valmistuvien tulkkien työolosuhteet olivat huonot, mahdollisuudet työllistyä ja kehittyä uralla olivat olemattomat, eikä maan viittomakielellä ollut virallista asemaa. Tästä huolimatta kahdesta koulutetusta

ryhmästä yhdeksän tulkkiä työskentelee alalla ja tulkkipalveluiden kehittämistä on ajettu Kosovon hallitukselle. Viittomakielen tulkkikoulutuksen aloittaminen ja opetussuunnitelman kehittäminen koulutusta varten, ulkomaisten yhteistyökumppaneiden kanssa, paransivat mahdollisuuksia perustaa viittomakielen tulkin ammatti Kosovoon. Kansainvälisen tuen ja neuvojen saaminen olivat ehdottomasti tärkeimpiä voimavaroja koulutuksen järjestämisessä. (Hoti & Emerson 67 – 69.)

Alle (Taulukko 1.) olen kerännyt tilaston tulkkikoulutuksesta Euroopassa. Tiedot on poimittu erilaisista tilastoista viittomakielen tulkkikoulutusta ja tulkin työtä koskevasta tilastokokoelmasta (de Wit 2008, 59 – 66, 68 – 84). Taulukossa näkyy maan nimi, tulkkikoulutuksen pituus, joka vaihtelee kurssimuotoisesta pääsääntöiseen opiskeluun. Viimeisessä palkissa on nähtävissä kyseisen maan viittomakielen laillinen asema.

Maa	Tulkkikoulutus	Viittomakielen laillinen asema
Belgia	sijaistoinen	Vuodesta 2006
Britannia	useita erilaisia ja eri pituisia	Vuodesta 2003
Espanja	pääsääntöinen	Ei vielä, laki lähes läpi (vuonna 2008)
Hollanti	sekä sijaistomisia että pääsääntöisiä	Ei ole
Irlanti	pääsääntöinen	Kieli mainittu laissa, muttei tunnustettu
Islanti	pääsääntöinen	Ei ole
Italia	useita, muttei pysyviä, riippuvat rahoituksesta	Ei ole
Kroatia	ei virallista, vain kursseja	Ei ole
Latvia	sekä sijaistomisia että pääsääntöisiä	Vuodesta 2000
Liechtenstein	tulkiopiskelijat koulutautuvat Sveitsissä	Ei ole
Norja	pääsääntöinen	Ei ole
Portugal	pääsääntöinen	Vuodesta 1997
Puola	vain viittomakielen kursseja, eivät sisällä tulkkiauspintoja	Lakia viittomakielestä ei ole vielä hyväksytty
Romania	sekä sijaistomisia että pääsääntöisiä	Vuodesta 2002
Ruotsi	pääsääntöinen	Vuodesta 1981
Saksa	pääsääntöinen	Vuodesta 2002
Skotlanti	sijaistoinen	Vuodesta 2003
Suomi	pääsääntöinen	Vuodesta 1995
Sveitsi	sijaistoinen	Ei ole
Tanska	pääsääntöinen	Ei ole, mutta laki määrää tulkkipalveluista
Tseki	sijaistoinen	Vuodesta 1998
Unkari	sijaistoinen	Ei ole, mutta tulkinkäytöntarve on tunnustettu kielivähemmistölle
Viro	pääsääntöinen	Vuodesta 2007

Taulukko 1. Viittomakielen tulkkikoulutus ja viittomakielen laillinen asema Euroopassa (de Wit 2008, 59 – 66, 68 – 84).

Kuviosta on nähtävissä, miten viittomakielen laillinen asema vaikuttaa tulkkikoulutukseen. Monissa maissa kuten Norjassa ja Tanskassa

viittomakielellä ei ole laillista asemaa, mutta tulkkikoulutus on silti pääsääntöistä. Lisäksi ei voida sanoa rikkaampien ja paremmin voivien valtioiden tunnustaneen viittomakieltä laissaan, sillä muun muassa Romania on tunnustanut oman viittomakielensä jo vuonna 2002 ja Hollanti sekä Italia eivät. Toki useammassa niissä maassa missä viittomakielellä on lailla turvattu asema, myös viittomakielen tulkkikoulutus on täysipäiväistä tai tarjolla useita erilaisia opiskeluvaihtoehtoja. Italiassa koulutusmuotoja on useita, mutta mikään niistä ei ole pysyvä, sillä ne riippuvat sen hetkisistä rahoittajista. (de Wit 2008, 59 – 66, 68 - 84) Vaikka viittomakielen luonnollisen kielen laillisen aseman tunnustaminen helpottaa koulutuksen järjestämistä, se ei takaa koulutuksen toteutumista.

3.3 Viittomakielen tulkkikoulutus ja sen historiaa Suomessa

Ennen viittomakielen tulkin ammattinimikettä, tulkkeina toimivat kuurojen omaiset, kuten heidän kuulevat lapsensa, kuurojen papit ja diakonissat sekä muut kuurojen kanssa työskentelevät, viittomakielentaitoiset henkilöt. (Salmi & Laakso 2005, 275). 1970-luvulla Suomeen saatiin kuurojen sosiaaliohjaajia, mutta tarvetta pelkille viittomakielen tulkeille oli yhä. 1900-luvun alusta asti, kuuroja oli huolestuttanut tilanteet, jossa kuuro joutuisi tekemisiin viranomaisten kanssa, eikä tulisi ymmärretyksi. Tästä syystä Kuurojen liitto ajoi toistuvasti oikeustulkkauksen saamista kuuroille, sekä oikeusministeriöltä että eduskunnalta vielä vuonna 1954, tuloksetta. (Salmi & Laakso 2005, 276.)

Viittomakielen tulkkien koulutus sai Suomessa alkunsa vuonna 1962, kun Laajasalon Kristillisellä opistolla järjestettiin ensimmäinen viittomakielentulkkipkurssi. Pääosin osallistujat olivat seurakuntien työntekijöitä, kuurojen opettajia tai itseoppineita tulkkeja. Tulkkikoulutus sai jatkoa vasta vuonna 1978, jolloin Jyväskylässä aloitettiin Kuurojen liiton järjestämänä ja Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamana 3 - 4 opintoviikon pituinen asioimistulkkipkoulutus. Vuonna 1983 Turun kristillinen opisto aloitti vuoden kestävän ammattisivistävän koulutuksen, joka koostui viittomakielen sekä tulkkauksen opinnoista. Opinnot olivat laajuudeltaan 25,5 opintoviikkoa ja ne

sisälsivät sekä teoriaa että käytännön harjoittelua. Kolme vuotta myöhemmin koulutus muuttui ammatilliseksi ja samalla kaksivuotiseksi. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2003, 21 - 22.)

Viittomakielen tulkikoulutus muutti ensin ja myöhemmin vuonna 2001 neljävuotiseksi ammattikorkeakoulututkinnoksi. Tällä hetkellä viittomakielen tulkkeja koulutetaan Suomessa kolmella eri paikkakunnalla ja kahden eri ammattikorkeakoulun toimesta. Humanistinen ammattikorkeakoulu tarjoaa opintoja sekä Helsingissä että Kuopissa ja Diakonia ammattikorkeakoulu kouluttaa tulkkeja Turussa. Molempien oppilaitosten tarjoama koulutus on laajuudeltaan 240 opintopistettä, yhden opintopisteen ollen 27 opiskeluun käytettyä tuntia. Koulujen opinnoissa painottuu viittomakielen ja kuurojen kulttuurin opinnot, kääntämisen sekä tulkkaamisen teoria ja käytännöt. (Diakonia ammattikorkeakoulu 2011.) Oppilaitoksista valmistuu tulkkeja jotka voivat työskennellä sekä opetus- että asioimistilanteissa tai kääntäjiä eri asiakasryhmille. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011.)

3.4 Suomalaisen viittomakielen tulkin ammattikuvaus

Viittomakielen tulkin työ pohjautuu lakiin (133/2010) vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksella on velvollisuutena järjestää tulkkauspalvelua siihen oikeutetulle Suomessa asuvalle vammaiselle henkilölle, mikäli tulkkausta ei järjestetä jonkin toisen lain nojalla. Laki sisältää määritelmän tulkkauksesta sekä etätulkkauksesta. Lain mukaan aisti- tai puhevammaisella henkilöllä on käytössään vähintään 180 ja kuuronäkövammaisella henkilöllä 360 tulkattua tuntia vuodessa. (Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista 133/2010.)

Perusopetuksen jälkeiseen opetukseen tulkkausta on järjestettävä opintojen suorittamisen tarvittava määrä, mikäli koulutus edistää työllistymistä tai johtaa ammattiin valmistumiseen. Tulkkausta on mahdollista saada myös ulkomaan matkoille, enintään kahdeksi viikoksi. Tulkkaus voidaan järjestää etätulkkauksena, jolloin vastuu laitteiden hankinnasta, huollosta ja niiden käytön

koulutuksesta on Kansaneläkelaitoksella. (Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista 133/2010.)

Suomessa viittomakielen tulkkien tulisi olla ammattitutkinnon suorittaneita, tulkkirekisterissä olevia, ammattieettistä säännöstöä noudattavia kielen ja kulttuurin välittäjiä. Tulkit pyrkivät tulkkaamaan kaiken sanotun tai viitotun mahdollisimman neutraalisti, värittämättä tulketta omilla asenteillaan tai ajatuksillaan. Viittomakielen tulkin työympäristöt ovat hyvin vaihtelevia ja asiakkaina toimivat kaikenikäiset viittomakieliset kuurot, kuuroutuneet, kuurosokeat, huonokuuloiset sekä toisena osapuolena – kuulevat. (Hynynen ym. 2003 19, 45 – 59, 69.)

3.4.2 Tulkkirekisteri ja SVT ry

Tulkkirekisteriin pääsevät kaikki ne henkilöt, jotka ovat suorittaneet viittomakielen tulkin koulutuksen ja läpäisseet siihen kuuluvat tulkkirekisterikokeen kaikki osiot hyväksytysti. Tulkkiluettelo on lista kaikista tulkin ammattia harjoittavista ja aktiivisesti tulkkauskeikkoja vastaanottavista tulkeista. (Hynynen ym. 2003 19 - 20.) Kaikkia tulkkirekisteriin tai tulkkiluetteloon kuuluvat tulkit sitoutuvat noudattamaan ammattieettistä säännöstöä, jonka tarkoituksena luoda perusta, jonka avulla työskennellä sekä raamit tulkin työlle. Rekisteriä koskevia asioita käsittelee tulkkitoiminnan yhteistyöryhmä ja ryhmän tavoitteena on tulkkauspalveluiden kehittäminen. Rekisterin ylläpidon lisäksi yksi ryhmän tehtävistä on antaa suosituksia ja lausuntoja koskien tulkkauspalveluja. (Kuuloliitto 2009a.)

Suomen viittomakielen tulkit ry (SVT) on viittomakielen tulkkien ammattijärjestö ja yhtenä sen tehtävistä on toimia yhdysiteenä maamme viittomakielen tulkkien välillä ja alan asiantuntija elimenä (Hynynen ym. 26 – 27). SVT:n muita tehtävinä toimii valvominen, jotta viittomakielen tulkkien palkkasuosituksia, erilaisia lakeja, kuten työsuojelua lakia sekä muita sääntöjä ja sopimuksia noudatetaan. SVT:n jäsenet koostuvat opiskelijajäsenistä, kannatusjäsenistä

sekä varsinaisista jäsenistä. Opiskelijajäsenet ovat viittomakielen tulkkiopiskelijoita joko Humanistisessa ammattikorkeakoulussa tai Diakonisessa ammattikorkeakoulussa. Kannatusjäseneksi hyväksytään yksityiset henkilö tai tahot, jotka tukevat yhdistyksen periaatteita. Varsinaisia jäseniä ovat henkilöt, jotka ovat suorittaneet viittomakielen tulkin ammattikoulutuksen ja ovat sitoutuneet noudattamaan SVT:n ammattisäännöstöä. (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2011.)

3.4.3 Tulkin rooli

Tulkillla on tulkkaustilanteessa tietty tehtävä, joka poikkeaa muiden läsnäolijoiden roolista tilanteessa. Tulkin tehtävänä välittää viesti osallistujalta toiselle uskollisesti, oikein ja henkilökohtaisten mielipiteiden tai tunteiden vaikuttamatta tulkattuun asiaan. Sillä kaikki tilanteet osapuolet eivät ole välttämättä tottuneita tulkinkäyttäjiä, joutuu tulkki joskus kertomaan työnkuvastaan ja rajoituksistaan ihmisenä, kuten tauoista. Tulkit tarvitsevat taukoja ylläpitääkseen henkistä ja fyysistä vireystilaansa, jonka lasku vaikuttaa radikaalisti tulkkauksen laatuun. Tulkki työskentelee parhaiten, kun tilanteen osapuolet huomioivat häntä mahdollisimman vähän ja asiakkaiden kohtaaminen on aidointa, kun tulkki on tilanteessa puhtaasti tulkkauksessa. (Frishberg 1990, 59 - 61.)

3.4.4 Tulkin työkielet ja asiakaskunta

Viittomakielen tulkin työ on asiakaslähtöistä, sillä tulkin tehtävänä olisi mahdollistaa asiakkaiden välinen kommunikaatio niin, että he voivat kohdata toisensa yksilöinä, omalla kielellään. Tulkillla on käytössä erilaisia kommunikointitapoja sekä eri kieliä, toimiakseen siltana kielen ja kulttuurin välillä. Pääsääntöisesti viittomakielentulkkeja käyttävät viittomakieliset kuurot, huonokuuloiset ja kuurosokeat. Viittomakieliset ovat kieli- ja kulttuurivähemmistö, jonka äidinkielenä on suomalainen viittomakieli tai suomenruotsalainen viittomakieli. Viittomakielisyys ei ole kuulon asteesta

riippuvaa, vaan viittomakielisiä voivat olla kuurot, huonokuuloiset tai kuulevat. Pääsääntöisesti viittomakielen tulkkien työkielinä ovat siis suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli sekä puhuttu suomi ja ruotsi. (Kuurojen Liitto 2011.)

Vaikka kullakin asiakkaalla on oma kielensä tai tapansa kommunikoida, on asiakkaat jaettavissa ryhmiin. Näiden ryhmien jaottelu kertoo tulkin työn monipuolisuudesta ja niistä haasteista joihin tulkki törmää päivittäin työnsä parissa. Huonokuuloiset ja kuuroutuneet, joiden äidinkielenä on suomi, käyttävät pääasiallisena kommunikaatiomenetelmänään huulilukua ja puhuvat itse. Useimmissa kuuroutuneiden tapahtumissa on kirjoitustulkkaus. (Kuuloliitto 2009b.) Kirjoitustulkkauksen lisäksi tulkkipalvelun kautta kuuroutunut tai huonokuuloisen asiakas, voi tilata itselleen tulkin, joka hallitsee puheentoiston, sormiaakkosviestinnän tai viitotun puheen.

Kirjoitustulkkaukseen on oma koulutuksensa ja tulkkiopiskelija voi suuntautumisopinnoissaan tehdä kirjoitustulkkauksen tutustumiskurssin, mutta se ei anna pätevyyttä kirjoitustulkkauksen tekemiseen työelämässä. Puheentoistossa puhe toistetaan selvällä huuliolla. Selvä huulio tarkoittaa sanojen tarkkaa artikulaatiota alusta loppuun niin, että huulilta lukeminen onnistuu. Sormiaakkosviestinnässä käytetään viittomakielen aakkosia ja tulkki käyttää selvää huuliota sekä viitto jokaisen sanan ensimmäisen kirjaimen. Viitotussa puheessa tulkki käyttää viittomakielen viittomia, mutta tärkeintä on viittoa suomen kielen mukaisesti, selvällä huuliolla. Viittomakielen joitain elementtejä, kuten paikannusta ja ilmeitä käytetään viitotussa puheessa vähemmän. Lisäksi joidenkin viittomien paikkaa muutetaan, jotta ne eivät peittäisi suuta. Kaikkia pieniä sanoja ei välttämättä tarvitse viittoa, kuten ja tai että, mutta ne toistetaan artikuloitena. (Kuuloliitto 2009c.)

Kuurosokeat asiakkaat saattavat käyttää jotain yllämainituista tulkkausmuodoista, riippuen asiakkaan äidinkielestä ja näkökyvystä. Kuurosokeille tulkkauksessa tulkin tulee muistaa tiedustella asiakkaan näkökentän laajuus ja hänen käyttämä kommunikaatiotapansa. Näitä voivat olla muun muassa taktiili - kädestä käteen viitottu viittomakieli, rajattuun

näkökenttään viittominen tai jonkinlainen sekoitus näistä, riippuen tilasta ja sen valaistuksesta. Tulkkaaminen taktiilisti on hyvin raskasta, koska asiakkaan käsi tai kädet ovat tulkin käsien päällä. Tästä syystä taktiilitulkkaukseen tehdään usein paritulkkauksena. Kuurosokean asiakkaan tulkkina, tulkin tulee hallita myös asiakkaan opastaminen paikasta toiseen, sekä tilojen, ihmisten ja tapahtumien kuvailu. (Frishberg 1990, 157 – 158, 161.)

Viittomakielen tulkkiopiskelija voi opintojensa aikana suuntautua pedagogiikkaan ja saada valmiudet viittomakommunikaation opettamiseen. Viittomakommunikaatio ei tarkoita viittomakieltä, vaan se on eräs puhetta tukevista ja korvaavista kommunikaatiomenetelmistä. Tukiviittomisessa tuetaan puhetta suomen viittomakielen viittomin ja puheella tuotettujen lauseiden avainsanat viitotaan samanaikaisesti. Tarvittaessa viittomia voidaan muokata motorisesti helpommiksi tuottaa, mikäli se nähdään tarpeelliseksi. Viittomakielen tulkit käyvät opettamassa viittomakommunikaatiota henkilöille, joiden puheenkehitys on häiriintynyt tai viivästynyt vamman tai sairauden takia. Tukiviittomia käyttävät esimerkiksi dysfaatikot, autistiset, CP- tai kehitysvammaiset henkilöt. Opetusta voidaan antaa myös viittomakommunikaatiota käyttävän henkilön perheelle tai muille läheisille. (Hynynen & Lahdenperä 2011.)

3.4.5 Tulkin työympäristöt

Viittomakielen tulkin työympäristöt ovat hyvin erilaisia, sillä asiakaskuntakin on kirjava. Tulkkia voidaan tarvita missä tahansa elämäntilanteissa tai tapahtumassa. Pääsääntöisesti tulkin työ jaetaan viittomakommunikaation opettamiseen, kuurosokeille tulkkaukseen, konferenssi-, asioimis- ja opetustulkkaukseen sekä kääntämiseen. Edellisessä kappaleessa kerroin asiakasryhmien erilaisista kommunikaatiotavoista, tässä kappaleessa perehdyn lyhyesti erilaisiin tulkkauspaikkoihin ja tapoihin.

Paritulkkauksessa tulkit toimivat tiiminä, jonka päämääränä on yksi yhteinen tulkkausprosessi. Tulkit voivat sopia keskenään etukäteen kuinka tulkkaus ta-

pahtuu. Toinen tulkeista voi toimia aktiivisena viittojana ja toinen puhujana ja vuoroja vaihdellaan, jotta kumpikaan tulkeista ei väsyisi liiaksi. Toinen tulkeista voi taas toimia opettajan tulkkina ja toinen oppilaiden tulkkina, jälleen vuoroja vaihdelle. Vuorojen pituudesta päättävät tulkit. Tulkkiparista voidaan puhua aktiivi- ja tukitulkkina. Aktiivitulkki tulkkaa aktiivisesti, yleensä opettajaa. Tukitulkin tehtävinä on muun muassa seurata tulkkausta aktiivisesti ja auttaa aktiivitulkkia tämän sitä tarvitessa esimerkiksi viittomia syöttämällä tai kuiskaamalla tulkkaamatta jääneen osan. (Selin 2001, 10 – 11; Seal 2004, 23.)

Suomessa etätulkkauksella on kokeiltu ensimmäisen kerran vuosina 1996 – 1997. Konkreettisesti etätulkkauksella on kuitenkin käytetty vasta 2000-luvun alusta. Etätulkkauksella tarkoitetaan tulkkausta joka tapahtuu niin, ettei tulkki ole itse tulkkaustilanteessa fyysisesti läsnä. Useimmiten etätulkkauksella tapahtuu videopuheluna. Joskus etätulkkauksella on ainoa tapa saada tulkkauspalveluita, esimerkiksi kun tulkattavana kielenä on jokin harvinaisempi kieli. Etätulkkauksella mahdollistetaan vuorovaikutustilanteet asiakkaan omalla äidinkielellä silloinkin, kun tulkin saaminen paikalle on vaikeaa. Etätulkkauksen avulla voidaan hoitaa lyhyitä tulkkaustilanteita. Etätulkkauksella järjestäessään tulkin tulee kiinnittää huomiota omaan vaatetukseensa, meluttomaan tulkkauspaikkaan sekä taustan sopivaan värikyseen. (Suvanto 2005, 12 - 15.)

Opiskelutulkkauksella tarkoitetaan tulkkausta, jonka kanssa viittomakielinen henkilö voi opiskella millä tahansa koulutusasteella omalla äidinkielellään, tulkin välityksellä. Tulkin tehtävänä on viittoa kaikki mitä luokassa sanotaan ja puhua kaikki mitä luokassa viitotaan. Yleensä tulkki istuu luokan edessä, lähellä opettajaa. Opiskelutulkin tehtäviin kuuluu vain tulkkaus, ei avustaminen, opetetun aiheen selventäminen opiskelijalle tai muihin kuin kielellisiin kysymyksiin vastaaminen. (Keltanen 1998, 15 – 16.) Opiskelutulkkauksella on tulkkien raskasta eikä sitä voi tehdä pitkään tulkkeen laadun kärsimättä. Tästä syystä opiskelutulkkauksella toteutetaan usein kahden tulkin voimin eli paritulkkauksena.

Asioimistulkkaustilanteet voivat olla hyvin vaihtelevia. Ne voivat olla viranomaisten kanssa hoidettavia asioita, jolloin tulkin on kiinnitettävä erityistä huomiota virallisen kielen hallitsemiseen molemmilla työkielillä. Myös poliisin tai oi-

keudessa tulkkaminen vaativat, eivät vain erityistä kielten hallintaa, vaan myös tilannetajua ja tietoa tilanteen sujumisesta. Kiireellisiä tai yllättäviä tulkkitilauksia asioimistulkkauksessa tulee usein lääkäreiden tai terveydenhoitajien vastaanotoille, sairaaloihin tai jopa onnettomuustilanteisiin. Tulkki hyötyy huomattavasti näissä tilanteissa terveysalan sanaston hallinnasta sekä ennakoinnista, esimerkiksi lääkärikäynnin toimenpiteistä ja niiden järjestyksestä. Hyvin yleisiä viittomakielen tulkin asioimistulkkauksilanteita ovat työhaastattelut, kokoukset työpaikoilla, henkilöstön koulutukset tai tapaamiset. Tulkille voi olla tarvetta millä tahansa alalla, riippuen viittomakielisen työpaikasta. (Frishberg 1990, 113, 119, 131.)

Kirkot ja niissä pidetyt juhlat sekä muut uskonnolliset tilaisuudet kuuluvat myös asioimistulkin arkeen. Uskonnollisten tilaisuuksien tulkkaminen vaatii tulkilta erityistä valmistautumista, sillä hänen tulee hallita viralliset kiinteät käännökset, esimerkiksi Isä meidän -rukouksesta. (Frishberg 1990, 133.) Viittomakielen tulkki voi kohdata myös esittävän taiteen tulkkauksia, kuten teatteriesityksen, runoilan tai nukketeatterin tulkkauksia. Tällöin tulkki voi olla osana esitystä, puvustettuna, meikattuna ja tulkata lavalta. Vaihtoehtoisesti, tulkin on saattanut tilata yksityishenkilö, jolloin tulkin olisi hyvä päästä näkemään esitys ainakin kerran ennen tulkattua esitystä. (Frishberg 1990, 138 - 139.) Asioimistulkin työtilauksena saattaa olla myös konferenssi- tai seminaaritulkkaus. Nämä ovat yleensä pitkäkestoisia, paritulkkauksena toteutettuja tulkkauksilanteita. Tulkilta vaaditaan seminaareissa tulkkamiseen usein huolellista valmistautumista, erikoissanaston hallintaa ja korkeamman sivistyneen kielen rekisterin hallintaa. Aina työkielinä näissä tilaisuuksissa eivät ole suomi ja suomalainen viittomakieli, mutta mikäli kielet ovat muita, tulisi siitä ilmoittaa etukäteen, jotta tulkki varmasti hallitsee kaikki tulkattavat kielet.

3.5 Viittomakielen tulkkikoulutuksen historiaa ja nykypäivää Venäjällä

Viittomakielen tulkin työstä Venäjällä, sen koulutuksesta ja historiasta on olemassa hyvin vähän kirjoitettuja lähteitä. Kaikki löytämäni olivat venäjäksi ja suomeksi tai englanniksi en löytänyt yhtään. Venäjän kielen taitoni ei riittänyt

ymmärtämään löytämiäni lähteitä niin hyvin, että olisin voinut käyttää niitä työssäni. Käytän tässä osiossa lähteinäni kahta Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä, jotka liittyvät Petroskoi-projektiin.

Viittomakielisten tulkkauspalvelut ovat puhuttaneet Venäjän kuurojen yhteisöä jo lähes sadan vuoden ajan. Kuurojen yhteisö perusti vuonna 1917 Kuuromyökkien liiton, jona yhtenä tehtävänä oli valvoa tulkkien työtä ja ammatillisuutta. Vielä 1930-luvun Venäjällä kärsittiin viittomakielen tulkkipulasta. Teollistumisen kasvaessa, kuurot tarvitsivat lisäkoulutusta ja heitä palkattiin töihin tehtaisiin. Tulkkeja tarvittiin yhä enemmän ja Venäjän Kuuromyökkien liitto vastasi kysyntään kouluttamalla kuukauden pituisilla kursseilla viittomakielen tulkkeja. Tulkkeja koulutettiin muun muassa opiskelutulkkauskeskukseen tai tulkeiksi tehtaisiin ja suurin osa heistä oli naisia kuuroista perheistä. Tulkkeja valmistui 1930-luvulla näiltä kursseilta vuosittain noin 40 ja he työllistyivät eri puolille Venäjää. Tulkkipula ei kuitenkaan hellittänyt, joten viittomakielen tulkeille annettiin lupa kouluttaa tarpeeseen lisää tulkkeja. (Nadezhdina 2010, 12.)

1930-luvun loppupuolella Kuuromyökkien liiton silloinen puheenjohtaja halusi taata tulkkien määrän säilymisen, mutta toteutti sen sanomalla, ettei tulkin tulisi rajoittaa itseään vain yhteen työhön. Hän ei osannut ottaa huomioon tulkkauskeskuksen laatua ja viittomakielen tulkeista tuli tulkki-opettajia, tulkkisosaalityöntekijöitä tai tulkki-ohjaajia. Samanlaista ideologiaa oli vuonna 1960 Venäjän Kuurojen liiton hyväksymässä viittomakielen tulkkikoulutusohjelmassa sekä sen opetussuunnitelmassa. Tämän mukaan tulkin ammatinkuvaan kuului muutkin tehtävät, ei vain tulkkaaminen. Tulkkien tuli myös opettaa kuuroille sivistynyttä viittomakieltä, joka olisi mahdollisimman lähellä puhuttua venäjää. Lisäksi tulkkien tuli pyrkiä yhtenäistämään venäläistä viittomakieltä. Tämä ajattelutapa heijastuu edelleen tulkkien koulutuksessa Venäjällä. (Nadezhdina 2010, 13.)

Vuonna 1973 neuvostoliitossa otettiin käyttöön uusi ammattinimike ohjaaja-tulkki. Nämä olivat tehtaisissa työskentelevien kuurojen tulkkeja, ohjaajia ja johtajia. Tulkkien työaika ei kuitenkaan rajoittunut vain tehtailta oloon, vaan he toimivat työssään myös kuurojen työajan ulkopuolella. Neuvostoliiton hajotessa

monia tehtaita suljettiin, jonka seurauksena työttömyys kasvoi huomattavasti, niin myös kuurojen. Tulkkien virat lakkautettiin myös ja ohjaaja-tulkin ammattinimike muuttui vuonna 1992 tulkki-sormittajaksi. Vuonna 1995 ammattinimike muuttui jälleen - kuurojen tulkiksi ja se on käytössä Venäjällä edelleen. (Nadezhdina 2010, 13 - 14.)

Vuosina 2000 – 2005 käynnistettiin tulkkauspalvelut uudelleen Venäjällä, vammaisten henkilöiden valtiollisen kuntoutusohjelman rahoituksen avulla ja vuodesta 2007 alkaen kuulovammaisilla henkilöillä on ollut oikeus käyttää ilmaista tulkkauspalvelua 40 tuntia vuodessa. Oikeus tulkkipalvelun käyttöön on vain niillä henkilöillä, joilla on sosiaali-lääketeieteellisten laitosten laatima kuntoutussuunnitelma. Tulkkipalvelun maksajana Venäjällä toimii Venäjän Federaation Sosiaalivakuutuksen rahasto. 2000-luvun alussa Venäjän Kuurojen liitto järjesti lyhyitä kursseja viittomakielen tulkeille paikkakunnittain. Vuonna 2008 Venäjällä toimi 750 kuurojen tulkkia, joista suurin osa teki myös sosiaalityöntekijän tehtäviä tai toimi opettajana tai paikallisen kuurojen yhdistyksen puheenjohtajana. (Nadezhdina 2010, 14 -15.) Joulukuun 2010 Petroskoissa järjestetyssä viittomakielialan seminaarissa viittomakielen tulkki Anna Komarova (2010) kertoi Venäjän tulkkien ammattiyhdistyksestä, joka pyrkii saamaan viittomakielen tulkeille ammattinimikkeen ja yhdistys tekee kaikkensa saadakseen tilanteen muuttumaan mahdollisimman pian. Muutos ammattinimikkeeseen luvattiin tehdä vuoden 2010 aikana Moskovassa. Lisäksi yhdistys ajaa tulkkien etuja muun muassa vähimmäispalkasta, jota kaikkien tulkkien tulisi pyytää tekemistään tulkkauksista.

Tällä hetkellä Venäjän valtion tasolla ei järjestetä viittomakielen tulkikoulutusta. Kuurojen tulkkeja koulutetaan muutamassa kaupungissa. Pietarin kuulovammaisten kuntoutuskeskuksessa järjestetään kuurojen kommunikaation järjestämisen asiantuntijoita, joka on keskiasteen ammatillinen koulutus. Kuurojen tulkin ammattikuvaan kuuluu myös sosiaali- ja kuntoutustyöntekijän työtehtävät. Alan koulutuksessa opiskelijoille opetetaan viittomaa venäjää ja tulkkauksen opinnot hyvin vähäiset ja teoria opintoja ei ole lainkaan. Moskovalaisten kuurojen sosiaalipedagogisen koulutuksen ja viittomakielen ongelmien tutkimuskeskus tarjoaa viittomakielen tulkin ammatillista

lisäkoulutusta. Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka opiskelevat erityispedagogiikkaa tai kuurojen puheopettajiksi. Myös lyhytkursseiksi tarkoitettu venäläisen viittomakielen, sen lingvistiikan ja tulkkauksen teorian opetussuunnitelmia on laadittu ja ne ovat käytössä muun muassa Moskovan pedagogisessa yliopistossa ja erilaisilla kursseilla. (Pekkoeva 2009, 16 – 17.)

3.6 Viittomakielen tulkin työ Petroskoin alueella

Viittomakielen tulkeilla ei vielä ole Venäjällä ammattinimikettä, joten työnkuvakaan ei ole verrattavissa esimerkiksi suomalaisen viittomakielen tulkin ammattikuvaan. Tällä hetkellä viittomakielen tulkkeja on Karjalan tasavallassa noin 4 kappaletta, vaikka alueella asuu noin 500 kuuroa, jotka saavat vammaistukea. Nämä tulkit eivät ole saaneet koulutustaan viittomakielestä, vaan pääsääntöisesti heidät on koulutettu viittotun venäjän opettamiseen. (Burdykova & Vlasova 2009.) Muutamat tulkeista tekevät viittomakielen tulkin työtä vapaaehtoisesti ja palkatta. He tulkkaavat muun muassa jumalanpalveluksia säännöllisesti. Kaikki tekevät tulkin työtä leipätyönsä ohella. Joulukuisessa viittomakielialan seminaarissa kuulin tulkinkäyttäjän näkökulmasta, alueen tulkkien olevan kuurojen yhteisölle enemmän edunvalvoja ja ystäviä kuin tiukasti ammattiaan harjoittavia tulkkeja. Lisäksi kuuroilla Karjalan alueella ei ole kokemuksia tulkinkäytöstä, joten he odottavat tulkilta ehkä enemmän apua myös omien asioidensa hoitamisessa. Tulkkien käyttämisen vähyys vaikuttaa myös tulkkien työllistymiseen, kertoivat akatemian tulkkiopiskelijat.

Petroskoihin oli HUMAKin avulla KGPA:n tarkoitus perustaa tulkkikeskus, joka tarjoaisi viittomakielen tulkkauksen lisäksi psykologista apua kuulovammaisille ja heidän omaisilleen. Tulkkikeskuksen kautta voisi kuka tahansa kiinnostunut päästä opiskelemaan viittomakieltä. (Burdykova & Vlasova 2009.) Tällä hetkellä keskusta ei ole vielä perustettu, mutta HUMAK on hakemassa lisärahoitusta tukeakseen Karjalan tasavaltaa järjestämään toimivia viittomakielen tulkkauspalveluja. Hankkeen tavoitteena on Karjalan tasavallan alueen nuorten kuurojen aseman vahvistaminen ja syrjäytymisen ehkäisy, tulkkipalveluiden

kautta sekä ehkäisevän päihdetyön aloittaminen. Hanke tukee Petroskoi-projektin aloittamaa viittomakielen tulkkipoulutuksen juurtumista Karjalaan ja KGPA:an. Uuden hankkeen tarkoituksena on mahdollistaa kuurojen nuorten jatko-opinnot viittomakielisen ohjauksen tai tulkkauksen avulla. Jatkokoulutuksen ja ammattiin valmistuminen tukevat kuurojen asemaa yhteiskunnan täysivaltaisina jäseninä. (Karinen 2011, 1 - 3.)

4 HANKKEEN TUTKIMINEN

4.1 Tutkimustehtävä

Opinnäytetyötäni varten kävin tutustumassa Petroskoissa järjestettävään tulkkipoulutukseen. Haastattelin hankkeeseen aktiivisesti osallistuneita henkilöitä Venäjällä, saadakseni lisää tietoa projektin kulusta, mahdollisista ongelmista, sovelluksista ja koulutuksen tulevaisuudesta. Näiden ehdotusten, parannusten ja vinkkien saaminen mukaan projektin kuvaukseen, on sen jatkon kannalta erittäin merkittävää. Mikäli tulkkipoulutuksesta halutaan toimiva tuote, palautteen saaminen mukana olleilta on ensiarvoisen tärkeää. Saatu palaute helpottaa hankkeen muuttamista ja parantamista sekä tehdään tuotteesta toimivampaa ja hyödyllisempää.

Lehtoreiden ja muiden mukana olleita haastatteleamalla sain tärkeää tietoa, mutta hieman yksipuolisesti. En halunnut jättää opinnäytetyötäni vain kouluttajien ja rahoittajien kannalta tärkeämpään puoleen. Itse, viittomakielialalle opiskelevana, halusin tietää myös opiskelijoiden näkemyksen hankkeesta ja sen hyödyllisyydestä. Siitä syystä tein kyselyn tulkkipoulutuksessa opiskeleville, selvittääkseni hankkeen onnistumista myös opiskelijoiden näkökulmasta. Sillä opiskelijat valmistuvat samanaikaisesti sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajiksi että viittomakielen tulkeiksi, halusin muun muassa tietää uskovatko he työllistyvänsä tulkkeina tai työskentelevänsä muuten viittomakielisten parissa.

Opinnäytetyössäni pyrin selvittämään haastattelujen avulla projektin etenemistä ja siihen liittyneitä ongelmia. Keskityn strukturoiduissa teemahaastatteluissa lähinnä projektin vaikeuksiin, muutettuihin asioihin ja tilanteisiin tai tapoihin, jotka eivät olleet sopivia. Lisäksi minua kiinnosti erilaiset kompromissit, jo tehdyt muutokset, ratkaisut hankaliin tilanteisiin sekä kehitysideat, joita projektiin liittyneillä saattoi olla. Haastattelujen avulla sain lisätietoa hankkeen aloittamisesta ja siitä miksi koulutus päätettiin aloittaa.

Lisäksi halusin haastatella kyselylomakkeen avulla myös alalle opiskelevia. Halusin selvittää heidän tyytyväisyyttään koulutukseen, sen ongelmiin ja hyviin puoliin. Minua kiinnostaa myös opiskelijoiden tulevaisuuden visiot ja toiveet. Jätin kyselylomakkeeseen yhden avoimen kysymyksen, jossa tiedusteltiin opiskelijoiden toiveita siitä, miten koulutusta voitaisiin jatkossa parantaa.

4.2 Haastateltavat ja tulkkio opiskelijoiden kyselylomake

Pyrin valitsemaan haastateltavikseni henkilöitä KGPA:n eri tasoilta. Tavoitteenani oli saada mahdollisimman kattava kuva yhteistyöhankkeen etenemisestä. Näin kykenin analysoimaan hankkeen toimivuutta aina johtotasolta käytännön opetustilanteiden järjestämiseen. Valitsin haastatteluihin henkilöitä, jotka olivat olleet mukana projektissa sen alusta asti. Haastatteluista kahdessa minuutissa oli suomi-venäjä tulkki. Käytin samaa tulkkiä molemmissa haastatteluissa. Näin kykenin vaikuttamaan tulkkauksen laatuun, sillä tulkille asia ja siinä mukana olleet henkilöt olivat jo tiedossa ensimmäisestä haastattelusta. Tulkkauksen laatua pyrin parantamaan myös lähettämällä haastattelurungon tulkille ennen ensimmäistä haastattelua. Lisäksi kerroin minkä aihealueen erikoissanastoa hänen tulisi selvittää. Minulla ei ollut käytössäni nauhuria, joten videoin kaikki haastattelut tietokoneen avulla. Pyysin luvan kaikilta haastatelluilta videointiin suullisesti, vaikkei heistä kukaan näy videoilla. Kerroin myös, että videoinnin on käytössä vain muistini tukena, eikä videoita näkisi kukaan muu kuin minä. Kävimme tulkin kanssa haastatteluista läpi ne kaksi joissa hän oli mukana jälkikäteen, väärinymmärryksiä välttääkseni ja tarkennuksia varten.

Olisin halunnut haastatella myös opetusministeriön tai sosiaaliministeriön yhteistyöprojektissa mukana ollutta jäsentä. Yritin järjestää tapaamista, mutta se osoittautui mahdottomaksi. Minuun ja tekemääni tutkimukseen suhtauduttiin vähätellen ja minulle vakuuteltiin ministeriöiden kiinnostuksen puutetta projektia kohtaan. Näin luovuin ideasta haastatella yhteistyöhankkeen ylintä hallinnollista osallistujaa. Olin harmistunut asiantilasta, sillä olisi varmasti ollut hyvä tietää myös virallisen tahon mielipide hankkeesta ja sen onnistumisesta.

Haastattelurungosta on näkyvissä tarkasti kysymäni kysymykset. Pääsääntöisesti ne sisältävät kysymyksiä hankkeen etenemisestä, kuten kouluttajien saamisesta, yhteistyön sujuvuudesta ja HUMAKilta saaduista opetusmalleista. Myös hankkeen vaikeudet tai mahdolliset ongelmat sisältyvät kysymyksiin. Halusin tiedustella hankkeeseen tai koulutukseen tehtävistä muutoksista ja sen soveltuvuudesta, mikäli tulkikoulutusta haluttaisiin jatkaa Venäjän muilla alueilla. Osa kysymyksistä liittyi koulutuksen vaikutuksiin sekä kuurojen yhteisössä että valtaväestöön Petroskoin alueella. Sillä tiedustelin oppilaiden näkemyksiä työllistymiseensä, halusin tietää, olivatko opettajan ja dekaanin näkemykset ristiriidassa oppilaiden toiveiden kanssa.

Ensimmäisen haastatteluni tein 21.12. 2010 ja haasteltavanani oli Ekaterina Kudrjashova, Karjalan tasavallan pedagogisen akatemian varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan ja -psykologian lehtori sekä viittomakielen vastaava opettaja. Häntä oli pyydetty KGPA:aan opettajaksi, sillä hänellä on useiden vuosien kokemus kuurojen lasten sekä psykologian opettajana. Halusin haastatella Kudrjeshovaa, koska hän on ollut mukana projektissa viittomakielen vastaavana opettajana alusta asti. Lisäksi hän on opettanut tulkkiopiskelijoille kuurojen kulttuuria ja pedagogiikkaa. Kudrjeshovan vastuulla on ollut myös opiskelijoiden työharjoittelujen organisoiminen ja arviointi. Haastattelu toteutettiin opettajanhuoneessa ja sen kesto oli noin 50 minuuttia. Haastattelun kielenä käytettiin venäjää ja minulla oli käytössäni suomi-venäjä tulkki. Haastatteluun käytin haastattelurunkoa (Liite 3) kokonaisuudessaan.

Seuraavan haastattelun tein 9.1.2011. Tällöin haastattelin Ljudmila Vlasovaa, Karjalan tasavallan pedagogisen akatemian varhaiskasvatuksen, sosiaalipeda-

gogiikan ja -psykologian dekaania. Vlasovaa halusin haastatella, sillä hän on ollut mukana jo yhteistyöneuvottelussa, jossa päätettiin hankkeen aloittamisesta. Lisäksi vastuu opetusjärjestelyistä ja koulutuksen järjestämisestä on hänen vastuullaan. Vlasova tuntee yksityiskohtaisesti yhteistyöhankkeen sekä hallinnon että opetuksen tasolla. Haastattelu tehtiin dekaanin työhuoneessa ja se oli kestoltaan hieman yli tunnin. Haastattelun kielenä käytettiin venäjää ja minulla oli käytössäni suomi-venäjä tulkki. Haastatteluun käytin haastattelurunkoa osittain. Osa kysymyksistä ei minun tarvinnut kysyä, sillä sain tarvitsemani tiedon jo muiden kysymysten kohdalla. Lisäksi kysyin yhden haastattelurungosta puuttuvan kysymyksen: ”Onko hankkeen aikana tarkoitus perustaa Petroskoihin tulkikeskusta?” Tätä tiedustelin, koska viittomakielen tulkikeskuksen perustaminen oli yksi projektin alkuperäisistä tavoitteista.

Viimeisen haastattelun tein 21.1.2011 ja haasteltavanani oli Aleksander Fedorov, Karjalan tasavallan pedagogisen akatemian vararehtori, kansainvälisen yhteistyön vastaava henkilö. Pyrin alun perin haastattelemaan akatemian rehtoria, mutta valitettavasti hän oli liian kiireinen. Lisäksi Fedorov oli ollut mukana projektin alkaessa yhteistyöneuvotteluissa ja omien sanojensa mukaan hänen tietonsa hankkeesta olivat hieman laajemmat kuin rehtorin. Kansainvälisen yhteistyön vastaavana Fedorov on ollut tiiviisti kontaktissa eri yhteistyötahoihin, myös HUMAKiin. Haastattelu pidettiin vararehtorin toimistossa ja se kesti noin 35 minuuttia. Haastattelun kielenä oli englanti, joten en tarvinnut tulkkia. Haastattelussa käytin osittain haastattelurunkoa. Monia kysymyksiä en kysynyt Fedorovilta, sillä hän ei ollut tietoinen yksittäisistä opetusjärjestelyistä. Kysyin haastattelun aikana yhden haastattelurungosta puuttuvan kysymyksen: ”Miten opetusministeriö on suhtautunut hankkeeseen?”

Oppilaiden kyselylomakkeen (Liite 4) laadin suomeksi, jonka minulle käänsi venäjäksi sama suomi-venäjä tulkki, jota olin käyttänyt kahdessa haastattelussani. Hän hyväksytti minulla valmiin käännöksen ennen kyselyn käyttöönottoa. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää oppilaiden syitä lähteä mukaan koulutukseen, heidän mielipiteitään koulutuksesta, sekä omista tulevaisuuden suunnitelmistaan. Vaikeutena oli esittää kysymykset selkeästi ja lyhyesti, mutta niin, että saamani vastaukset kattaisivat mahdollisimman laajasti haluamani osa-alueet.

Kyselyn neljä ensimmäistä kysymystä liittyvät opiskelijoiden taustoihin, hankkeeseen mukaan lähtemisen motiiveihin ja opiskelumotivaatioon. Usein viittomakielen tulkkiopiskelijoilta kysytään mistä syntyi kiinnostus viittomakieleen tai miksi lähteä opiskelemaan viittomakielen tulkiksi. Nämä olivat aivan liian laajoja kysymyksiä, joihin ei olisi voinut vastata joko myöntävästi tai kieltävästi. Kuten aiemmin kerroin, viittomakielen tulkkeina toimivat Suomessa aiemmin ihmiset, joilla oli kuuroja sukulaisia tai he työskentelivät viittomakielisten parissa. Päätin valita tämän lähtökohdan ensimmäisten kysymysteni tueksi. Kolmannessa kysymyksessä pohdin tulkkiopiskelija luokkatovereitani, sillä monista heistä halusi oppia viittomakieltä, vaikkei uraa tulkkina suunnitellutkaan. Kolmen ensimmäisen kysymyksen tarkoituksena on myös valaista sitä, miten eri taustoista tulevat opiskelijat kokivat koulutuksen omakseen. Erityisen hyvä on verrata tätä senkin takia, että opiskelijoilla on kaksi ammattia minne suunnata valmistumisen jälkeen. Neljännen kysymyksen esitin sen takia, että minusta tuntui tunneilla ollessani, etteivät kaikki opiskelijat olleet koulutuksessa mukana kovin mielellään.

Viides ja kuudes kysymys liittyvät opiskelijoiden kokemukseen opinnoista. Etenkin viidenteen kysymykseen sain useita tarkentavia kommentteja ja opiskelijat halusivat perustella vastauksiaan. Viides kysymys selvittää myös hieman opiskelijoiden odotuksia koulutusta kohtaan. Kuudes kysymys pohjasi erälle kahden opiskelijan väliselle keskustelulle, jonka kuulin työharjoittelun aikana. Tulkkiopiskelijat odottivat kauhuissaan harjoittelua, sillä heidän mielestään koulutus ei ollut valmentanut heitä tarpeeksi hyvin, ainakaan kielellisesti, työskentelemään viittomakielisten parissa. Halusin tietää tunsivatko kaikki opiskelijat samoin vai oliko keskustelun käyneet henkilöt vain poikkeus.

Kolme viimeistä kysymystä, joihin voi vastata kyllä tai ei, liittyvät tulkkiopiskelijoiden tulevaisuudentoiveisiin. Myös nämä kysymykset saivat tarkentavia kommentteja. Seitsemän kysymys selvittää opiskelijoiden ajatuksia viittomakielen oppimisen hyödyllisyydestä yleisesti. Kahdeksas kysymys oli oikeastaan se, mikä oli tutkimukseni kannalta merkittävin. Miten opiskelijat suhtautuvat ajatukseen työskentelevänsä tulevaisuudessa viittomakielen tulkkeina. Tähän kysymykseen oli tullut ”En tiedä”-vastauksia. Uskoin kyselylomaketta laatiessani

saavani kahdeksanteen kysymykseen tällaisia vastauksia, jonka takia lisäsin kyselyyn vielä yhdeksännen kysymyksen. Yhdeksännen kysymyksen takana oli myös tieto siitä, että opiskelijoilla ei välttämättä tule olemaan mahdollisuutta työskennellä tulkkina valmistumisen jälkeen. Mikäli tulkkina ei ole töitä tai opiskelija ei haluaisi toimia tulkkina, saattaa viittomakieliala kuitenkin kiinnostaa. Kymmenes ja viimeinen, avoin kysymys sai lähes jokaisen tulkkio opiskelijan kirjoittamaan parannusehdotuksia koulutukselle. Vain yksi opiskelija ei vastannut avoimeen kysymykseen.

4.3 Tutkimuksen toteutus

Marraskuun alussa lähdin Petroskoihin tutustumaan Karjalan valtiollisen pedagogiseen akatemiaan ja sen järjestämään tulkkikoulutukseen. Tarkoituksena oli nähdä käytännössä, miten opetus on siellä järjestetty. Sillä suuntaudun opinnoissani kansainvälisyyteen, päätin pysytellä Venäjällä kolmen kuukauden ajan. Tänä aikana haastattelin tulkkikoulutuksen opetuksesta vastaavaa henkilöä sekä koulutuksen suunnittelussa ja muussa toteutuksessa mukana olleita. Lisäksi tein kyselylomakkeet koulutuksessa oleville opiskelijoille ja pyrin keskustelemaan heidän kanssaan myös avoimesti tulkkikoulutuksen merkityksestä sekä opiskelusta itsestään. Lähdin Venäjälle First-opiskelijarahaston rahoittamana, sillä matkakulut, Venäjälle pääseminen ja siellä oleskelu olisivat käyneet opiskelijabudjetilleni aivan liian kalliiksi.

Marraskuun ajan tutustuin henkilökohtaisesti opiskeluun akatemiassa, muiden oppilaiden mukana opiskellen. Aloitin opinnäytetyöni teoreettista osuutta, saaden kirjoitusprosessin alkuun. Lisäksi pääsin tutustumaan paikalliseen kuurojen kouluun, jossa sain intensiivistä oppia venäjän viittomakielestä. Tulkkio opiskelijat opiskelevat myös varhaiskasvatusta, joten heidän työharjoittelunsa tapahtui samassa kuurojen koulussa. Opiskelijoiden harjoittelu ei painottunut vain viittomakielen käyttöön ja sen harjoitteluun tai tulkkiaamiseen, vaan myös kuurojen lasten opettamiseen.

Marraskuussa laadin karkean haastattelurungon. Halusin jättää rungon vielä

karkeaksi, jotta voisin ensimmäisen haastattelun aikana kokeilla sen toimivuutta. Näin voisin seuraavalla kerralla poistaa kysymykset joista ei ollut apua tiedon saamiseen sekä lisätä esimerkiksi tarkentavia kysymyksiä. Joulukuussa tein ensimmäisen haastatteluni. Haastatteluissa käytin tulkkinani keväällä 2011 suomi-venäjä tulkiksi valmistuvaa opiskelijaa.

Joulukuussa jatkoin työharjoittelua kuurojen koulussa ja samanaikaisesti sovin loppuista haastatteluista Petroskoissa. Tammikuun aikana tein kyselylomakkeet opiskelijoille, jakaisin ne ja kävisin läpi saamani tutkimusmateriaalin. Kirjoitusprosessi jatkui läpi joulun ja tammikuun. Tammikuun lopulla litteroin tekemäni haastattelut. Helmikuun käytin osittain haastattelujen purkamiseen ja maaliskuun käytin kirjoittamiseen sekä analysoimiseen. Huhtikuun alussa jätin työni oikoluettavaksi ja sain työni lopullisen version valmiiksi huhtikuun aikana. Palasin Petroskoihin ja akatemiaan päiväksi huhtikuun puolessa välissä, esittelemään lopputyöni.

4.4 Tutkimusaineiston analysointia

Tutkimustani varten suoritin kolme haastattelua Karjalan valtiollisessa pedagogisessa akatemiassa. Haastatteluista kaksi käytiin venäjäksi ja minulla oli käytössäni suomi-venäjä tulkki. Venäjän kielitaitoni ei riittänyt haastattelujen tekemiseen itsenäisesti, mutta tulkin tulkatessa minulle pääasiat, ymmärsin vastaukset kokonaisuudessaan. Kävin tulkin kanssa haastattelut läpi vielä jälkikäteen videolta, väärinkäsitysten välttämiseksi. Yksi haastatteluista käytiin englanniksi, eikä käytössäni ollut tulkkia. Kaikissa haastatteluissa minulla oli pohjana sama haastattelurunko (Liite 3). Usein asiat nousivat kysymättä esille. Kaikki haastateltavat osallistuivat haastatteluihin omilla nimillään ja he olivat tietoisia mihin tarkoitukseen haastatteluja käyttäisin.

Laadin opiskelijoille kymmenen kysymystä sisältävän kyselylomakkeen (Liite 4), jonka jaoin paperisena versiona erään tunnin lopulla. Oppilaita oli paikalla 13 ja opettaja lupasi toimittaa lomakkeen yhdelle poissaolevalle opiskelijalle. Pääsääntöisesti oppilaat vastasivat suljettuihin kysymyksiin kyselyn vaatimalla

tavalla, mutta joihinkin kysymyksiin he olivat tehneet myös tarkentavia kommentteja. Oppilailla oli mahdollisuus keskustella ja vertailla vastauksiaan, mutta varmuutta siitä kuinka paljon tätä tapahtui, minulla ei ole. Kaikki 14 opiskelijaa vastasivat kyselyyn.

Havainnoimalla ja keskustelemalla kerätty informaatio antoi paljon tarkentavaa tietoa haastattelujen ja kyselylomakkeiden tueksi. Käymistäni keskusteluista on kirjattu ylös tärkeimmät kommentit päivämäärineen. Keskustelun toisen osapuolen henkilöllisyyttä ei ole merkattu ylös, ainoastaan se, millä tavoin kyseinen henkilö on ollut tekemisissä viittomakielen tulkkikoulutuksen kanssa. Pääsääntöisesti havainnointi on tapahtunut joulussa 2010 järjestetyssä seminaarissa sekä marras-, joulukuussa olleiden luentojen tauoilla. Lisäksi havainnointia ja keskusteluja käytiin joulukuussa tulkkioiskelijoiden suorittaessa työharjoitteluaan koulussa nro 25.

5 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELUA

5.1 Yhteistyöhankkeen eteneminen

Seuraavissa kappaleissa käsittelen yhteistyöhankkeen etenemistä sekä toimivuutta. Lisäksi esittelen yhteistyönä toteutetun koulutuksen kohtaamia ongelmia ja vaikutusta Petroskoin väestöön. Kappale on jaettu hankkeen aloittamiseen ja koulutuksen toteuttamiseen

.

5.1.1 Hankkeen aloittaminen

Akatemian varhaiskasvatuksen sekä sosiaalipedagogiikan ja -psykologian dekaani Vlasova kertoi haastattelussaan yhteistyön alkaneen sattumalta. Pirkko Mikkonen, HUMAKin koulutusjohtaja, oli tarjonnut tulkkikoulutuksen yhteistyöhanketta Karjalan valtiolliselle yliopistolle, mutta he eivät tarttuneet tilaisuuteen. Opetusministeriö ehdotti suomalaisille yhteistyökumppaneille

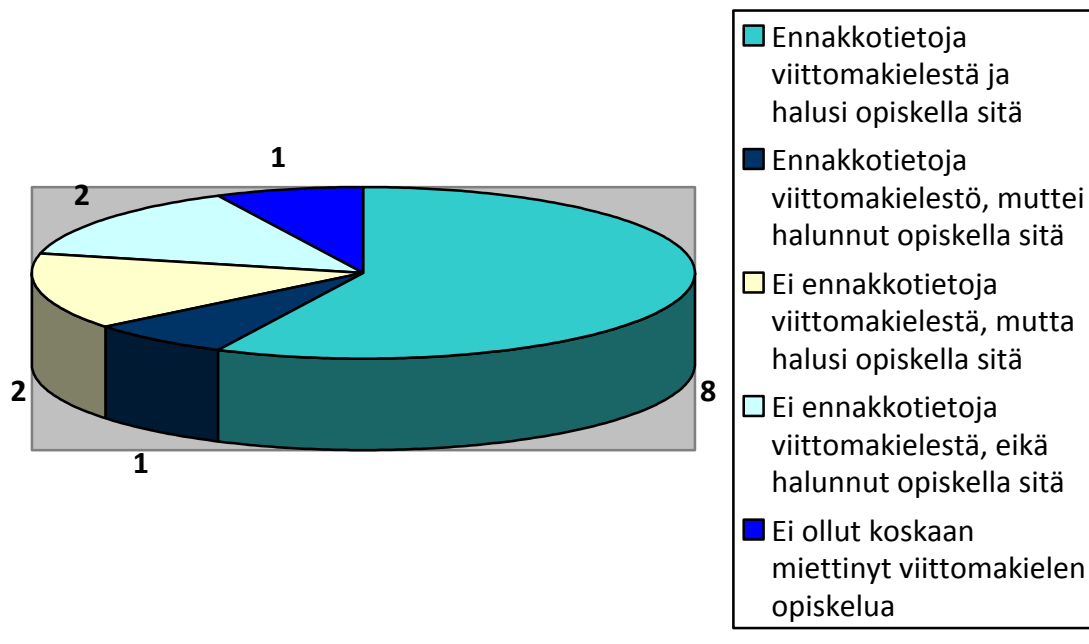
viittomakielen tulkkipäätöksen aloittamista KGPA:ssa. Niin yhteistyötä lähdettiin hakemaan KGPA:n taholta, jonka varhaiskasvatuksen, sosiaalipedagogiikan ja -psykologian tiedekunta lähti mielellään hankkeeseen mukaan. Akatemian vararehtori Fedorov sanoi haastattelussaan KGPA:n olleen hyvin motivoitunut yhteistyöhön lähtiessään, sillä hanke tuki akatemian arvoja. Lisäksi hän kertoi uskovansa jo hankkeen alkaessa sen positiivisiin vaikutuksiin Karjalan tasavallan sosiaalisen sektorin kehityksessä.

Vuoden 2008 syyskuussa järjestetyssä tapaamisessa oli mukana sekä KGPA:n, HUMAKin edustajia että opetusministeriön edustajia. Fedorov kertoi tapaamisen olleen hyvin avoin, rehellinen ja yhteistyön aloittaminen tuntui luonnolliselta, eikä projektissa tuntunut olevan mitään epäselvää. Vlasova kertoi, että tapaamisessa sovittiin koulutuksen aloittamisesta jo samana syksynä sekä hankkeen aikataulutuksesta. HUMAKin edustajilla oli hyvin tarkka suunnitelma siitä, miten koulutus olisi toteutettavissa parhaiten. KGPA luottikin vahvasti suomalaisten yhteistyökumppaneiden osaamiseen alalla.

Vlasova ja varhaiskasvatuksen sekä sosiaalipedagogiikan ja -psykologian lehtori Kudrjashova kertoivat HUMAKin edustajien tarjonneen tulkkipäätöksensä opetussuunnitelmaa sellaisenaan käytettäväksi myös KGPA:ssa. Tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista, sillä Vlasovan mukaan koulutuksen uskottiin olevan riittävä kolmivuotisena. Se miksi koulutuksen tuli olla hyvinkin mukautettu HUMAKin opetussuunnitelmasta johtui siitä, että opiskelijat opiskelivat viittomakielen tulkeiksi sivuaineopintoina. Tästä syystä tulkkiopiskelijat eivät suuntaudu samalla lailla opinnoissaan, kuin suomalaiset tulkkiopiskelijat. Kudrjashova kertoi myös Moskovalaisten kuurojen sosiaalipedagogisen koulutuksen ja viittomakielen ongelmien tutkimuskeskuksen antaneen oman opetussuunnitelmansa ja näiden kahden suunnitelman pohjalta laadittiin KGPA:lle oma opintosuunnitelma. Suunnitelman laadinnassa oli mukana HUMAKin viittomakielen tulkkiopiskelija Marianna Pekkoeva, joka on valmistunut Petroskoin valtiollisesta yliopistosta suomen kielen kääntäjäksi. Vlasovan mukaan lopullinen ja tällä hetkellä käytössä oleva opetussuunnitelma hyväksyttiin HUMAKilla ennen käyttöönottoa.

Vlasova kertoi kuinka viittomakielen tulkkikoulutukseen päätettiin valita yhteensä 18 opiskelijaa, varhaiskasvatuksen sekä sosiaalipedagogiikan ja -psykologian kolmannen vuosikurssin kahdesta eri ryhmästä. Koulutuksen ajateltiin soveltuvan heille, sillä heidän opintoihinsa sisältyy kehitysvammaisten, sokeiden ja kuurojen lasten opetuksen ja psykologian opintoja. Näiden opintojen pohjalta koulutukseen lisättiin myös viittomakielen ja tulkkauksen opinnot. Tulkkio opiskelijoiksi valittiin sellaisia opiskelijoita, joilla nähtiin olevan valmiuksia, halua ja mahdollisuus osallistua koulutukseen. Opiskelijoilla tuli muun muassa olla mahdollisuus matkustaa ja panostaa koulutukseen, sillä Kudrjashova kertoi viittomakielen opetuksen tapahtuneen aluksi pääsääntöisesti iltaisin ja lauantaisin. Vlasova kertoi neljän opiskelijan keskeyttäneet opinnot henkilökohtaisten syiden takia ja tällä hetkellä ryhmässä on 14 keväällä 2011 valmistuvaa opiskelijaa.

Kyselylomakkeiden saamien tietojeni mukaan, kaikki 14 opiskelijaa lähtivät viittomakielen tulkkikoulutukseen mielellään mukaan. Ryhmästä vain yhdellä tulkkio opiskelijalla oli kuuro tuttava koulutuksen alkaessa. Yhdeksällä opiskelijalla oli jotain ennakkotietoja viittomakielestä ja vain yksi heistä ei halunnut opiskella viittomakieltä ennen koulutuksen alkamista. Yhteensä neljällä opiskelijalla ei ollut mitään tietoja viittomakielestä, mutta kaksi heistä vastasi halunneensa opiskella kieltä. Yksi vastasi, ettei ollut koskaan miettinyt viittomakielen opiskelua.

K

Kuvio 1. Akatemian tulkkiopiskelijoiden ennakkotiedot viittomakielestä ja halu opiskella kieltä ennen koulutuksen alkua

5.1.2 Hankkeen tavoitteiden toteutus

Viittomakielen tulkkiopetus saatettiin alkuun syyskuussa 2008. Vlasovan yllätti se, kuinka tiukalla aikataululla opintojen aloitus toteutettiin, sillä ensimmäinen kansainvälinen seminaari pidettiin jo saman vuoden lokakuussa. Seminaariin osallistui HUMAKin viittomakielen koulutuksen johtaja, lehtoreita sekä tulkkiopiskelijoita, projektin molempien edustajien hankekoordinaattoreita, Karjalan tasavallan sosiaaliministeriön edustaja, KGPA:n rehtori, varhaiskasvatuksen sekä sosiaalipedagogiikan ja -psykologian tiedekunnan dekaani, tiedekunnan lehtoreita, kuurojen etujärjestöjen edustajia, koulun nro 25 rehtori ja opettaja sekä KGPA:n tulkkiopiskelijat. Seminaari herätti paikallismedian huomion ja koulutuksesta uutisoitiin verrattain paljon. Vlasova kertoi tulkkiopetuksen herättäneen niin akateemisen maailman kuin yksittäisten henkilöidenkin huomion. Akatemia on saanut jopa puheluita ihmisiltä, jotka halusivat opiskella viittomakielen tulkeiksi. Seuraava kansainvälinen seminaari järjestettiin keväällä 2009.

Kudrjashova kertoi haastattelussaan kertoi käyneensä syksyllä 2008 HUMAKin Kuopion kampuksella tutustumiskäynnillä sekä kouluttajakoulutuksessa.

Hänestä suomalaiset tarjosivat paljon apua juuri koulutuksen saralla. Kudrjashova oli itse oppinut viittomakielen sitä käyttämällä, joten esimerkiksi viittomakielen lingvistiikka oli hänelle itselleen aivan uusia asioita. Ilman suomessa sekä Moskovalaisten kuurojen sosiaalipedagogisen koulutuksen ja viittomakielen ongelmien tutkimuskeskuksessa myöhemmin syksyllä järjestettyjä koulutuksia, viittomakielen teorian opettaminen tulkkiopiskelijoille olisi ollut hyvin haastavaa.

KGPA:n viittomakielen tulkkiopiskelijat aloittivat opintonsa joulukuussa 2008. Viittomakielen tulkkiopintoihin opetusta antoi Kudrjashovan lisäksi Moskovalaisten kuurojen sosiaalipedagogisen koulutuksen ja viittomakielen ongelmien tutkimuskeskuksen opettajia, koulun nro 25 kuurojen lasten opettajia sekä HUMAKin Kuopion kampuksen viittomakielen tulkkiopiskelutuksen lehtoreita. Vlasova kertoi HUMAKin lehtoreiden opettaneen kääntämistä ja tulkkauksista sekä näiden teoriaa. Moskovalaisten tehtävänä oli taas opettaa venäläistä viittomakieltä. Osa opetuksesta tehtiin videoiden avulla, joiden keräämisessä ja koostamisessa auttoivat HUMAKin lehtorit. Kudrjashova kertoi suomalaisten myös antaneen erilaisia harjoituksia ja tehtäviä, joita voitiin käyttää hyödyksi opiskelijoiden puhetaitojen sekä muistin kehitykseen. Myös sormiaakkosten lukemista ja sanojen sormittamista harjoitettiin tulkkiopiskelijoita opetettiin suomalaisin metodein.

Kudrjashova kertoi tulkkiopiskelijoiden myös esittäneen keväällä 2009 festivaaleilla viittomakielelle tulkattuja lauluja. Hän kertoi palautteen olleen erittäin positiivista ja opiskelijat olivat herättäneet festivaaliyleisön kiinnostuksen viittomakieleen. Vlasova sanoi haastattelussaan opiskelijoiden osallistuneen kesällä 2009 koulun nro 25 ja Oma sanan, joka on Karjalan alueen kuurojen lasten vanhempien yhdistys, järjestämälle perheleirille. Nämä toimivat työharjoitteluina tulkkiopiskelijoille, kertoi Kudrjashova. Karjalan alueen kuurot eivät ole tottuneita tulkinkäyttäjiä, joten oli keksittävä vaihtoehtoisia harjoitteluja. Kudrjashova kertoi harjoittelujen olleen erilaisia. Kuurojen kulttuurin ja viittomakielen opetusta ei annettu vain teorian tasolla, vaan oppilaat pääsivät tutustumaan kuurojen yhteisöön. He tapasivat ja keskustelivat perheiden kanssa, joissa oli esimerkiksi kuurot vanhemmat ja kuuleva lapsi. Leirin lisäksi

oppilaat kävivät tulkkaamassa koululla nro 25 esimerkiksi opetuksessa käytettyjä videoita. Etenkin kuurot lapset ja nuoret ottivat mielellään kontaktia tulkkioiskelijoihin ja keskustelivat heidän kanssaan. Osa aikuisista suhtautui penseämmin opiskelijoihin ja tulkkikoulutukseen, sanoi Kudrjashova. Tähän Vlasova epäili syynä olevan paikallisen kuurojen yhdistyksen puheenjohtajan asenteessa. Hän ei halunnut olla tekemisissä koulutuksen kanssa ja vaikutti omilla henkilökohtaisilla mielipiteillään myös yhdistyksen jäseniin.

Kuten aiemmin mainitsin, yhteistyöhankkeen piti alunperin päättyä vuoden 2009 lopulla. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan projekti sai lisärahoitusta vuodelle 2010 ja sitä päätettiin jatkaa vielä vuodelle 2011. Opiskelu jatkui edelleen akatemian lehtoreiden pitämien tuntien lisäksi suomalaisten ja petroskoilaisten opettajien sekä moskovalaisten pitämällä koulutusjaksoilla. Vlasova sanoi haastattelussaan näiden jaksojen olevan opiskelijoille hyvin intensiivisiä. Lisäksi tulkkioiskelijat kävivät tutustumassa HUMAKin Kuopion kampukseen syksyllä 2009. Fedorov totesi opiskelijoiden arvostaneen suuresti koulutuksen tasoa ja opettajia sekä opiskelun puitteita.

Lukuvuoden 2009 – 2010 aikana tulkkioiskelijat esittivät KGPA:n omassa tapahtumassa viitotun laulun ja he työskentelivät koulun numero 25 oppilaiden kanssa toisen laulun kääntämisen ja videoimisen parissa. Vuoden 2010 syksyllä palattiin yhteen hankkeen tavoitteista – tulkkikeskuksen perustamiseen. Tulkkikeskuksen perustaminen ja kielistudion hankinta olivat kaatuneet laman takia ja näihin palattiin hankkeen saatua jatkoa. Fedorov kertoi haastattelussaan akatemian pyrkineen tarjoamaan opiskelijoille mahdollisimman hyvät opiskeluolosuhteet, mutta tätä varten tarvittaisiin uusinta teknologiaa, joka on kallista.

Vlasova sanoi, että rehtori on panostanut tulkkikeskuksen perustamiseen ja akatemian päärakennuksessa on varattuna tila, jossa on kaikki tarvittavat laitteet esimerkiksi etätulkkaukseen. Tulkkikeskuksen perustaminen olisi opiskelijoiden tulevaisuuden kannalta hyvin tärkeää, totesi Kudrjashova, sillä ilman keskusta opiskelijoilla ei todennäköisimmin tule olemaan tulkin töitä. Vlasova pohti keskuksen akatemialle perustamisen dilemmaa, sillä akatemian

ainoa tarkoitus on opettaa. Hän totesi tulkkikeskuksen perustamisen olevan vain konkreettisen paikan päättämisestä kiinni. Fedorov taas korosti taloudellisen puolen tärkeyttä keskuksen perustamisessa ja ylläpitämisessä, sillä akatemia eikä opetusministeriö kykene keskuksen toimintaa rahoittamaan.

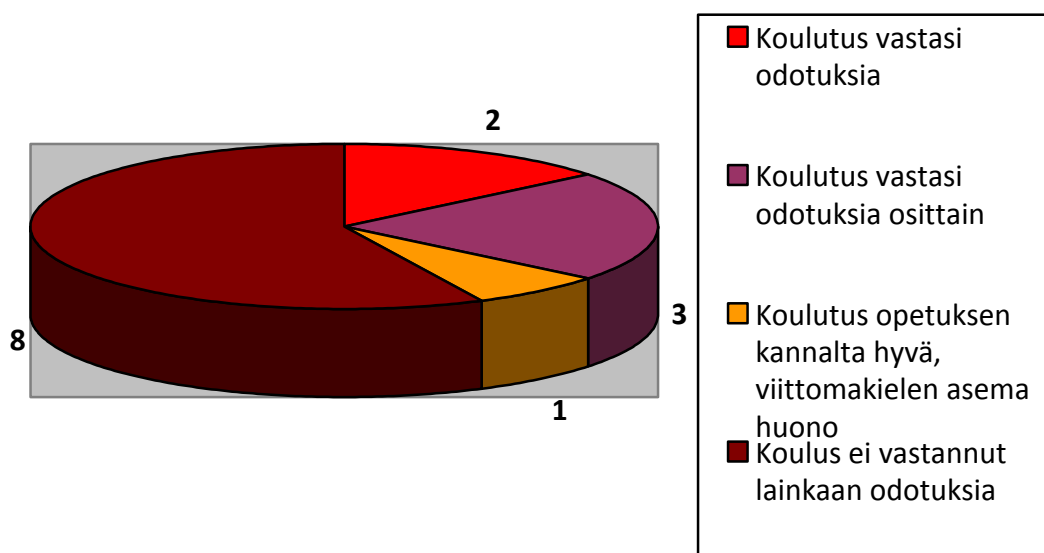
Tulkkipalvelujen kehittäminen ja tulkkikeskuksen perustaminen Petroskoihin oli yksi yhteistyöhankkeen tavoitteista. Tulkkikeskuksen perustaminen tai sen toiminnan rahoittaminen ei kuitenkaan varsinaisesti kuulu akatemialle, Vlasovan mielestä. Ilman toimivaa tulkkikeskusta valmistuvien opiskelijoiden on vaikea työllistyä alalle. Kudrjashovan mielestä keskuksen perustaminen olisi ensiarvoisen tärkeää, jotta koulutuksen hyödyt saataisiin yhteisöön asti. Vlasovan kertoi kuuroilla olevan oikeus tulkkiin, mutta tulkin saadakseen, hänen tulee kirjoittaa virallinen pyyntö ministeriölle ja kirjeen käsittelyprosessi hyvin virallinen sekä pitkäkestoinen. Lisäksi kuuron tulee itse tilata tulkki ja on harvinaista, että tulkki on käytettävissä silloin kun siihen olisi tarve, kertoi Kudrjashova. Koulutuksen myötä Karjalaan valmistuu 14 uutta tulkkia, mikäli tulkkikeskusta ei ole, on kuurojen vaikea ottaa yhteyttä tulkkeihin ja tulkkien lähes mahdotonta työllistyä.

Vuonna 2010 järjestettiin kaksi kansainvälistä seminaaria, ensimmäinen toukokuussa ja toinen joulukuussa. Osanottajia oli jälleen lukuisia, yhdistyksistä, ministeriöstä sekä hankkeen molempien yhteistyötahojen puolesta. Kevään seminaarissa kävivät myös HUMAKin 2010 vuonna valmistuneet tulkkiopiskelijat. Kudrjashova kertoi opiskelijoiden myös aloittaneen viittomakielen opetuksen akatemian järjestämällä viittomakielen tunneilla, jotka olivat tarjolla lähinnä akatemian toisille opiskelijoille, mutta myös muille halukkaille. Kursseja pidetään myös toisissa oppilaitoksissa, kysynnän mukaan. Tunneilla oli hänen mukaansa runsaasti osallistujia ja kursseista saatu palaute oli hyvin positiivista. Tulkkiopiskelijat suorittivat viimeisen työharjoittelunsa joulukuussa 2010, koulussa nro 25. Opiskelijat pitivät oppitunteja luokissa, joiden kaikki oppilaat olivat kuuroja tai huonokuuloisia.

Opiskelijoiden odotukset koulutuksen suhteen poikkesivat suuresti siitä, miten opinnot suoritettiin. Heidän käsityksensä koulutuksesta ja sen toteutuksesta

olivat hyvinkin erilaisia. Kaksi vastanneista oli sitä mieltä, että koulutus oli vastannut heidän odotuksiaan. Kolme vastasi, että koulutus ei vastannut odotuksia täydellisesti tai vain osittain. Yksi vastasi, että koulutus oli opetuksen kannalta erittäin hyvä, mutta viittomakielen asema Venäjällä on niin matalalla tasolla, etteivät tulkit voi ikinä työskennellä alalla oikeasti. Kahdeksan opiskelijan mielestä koulutus ei vastannut heidän odotuksiaan lainkaan. Sitä, olivatko odotusten ja todellisuuden ristiriita negatiivis- tai positiivissävytteinen, en selvittänyt.

Kuvio 2. Opiskelijoiden koulutusta kohtaan olevien odotusten täyttyminen

Projektin ensimmäinen ongelma oli aluksi molempia yhteistyötahoja tyydyttäneen opintosuunnitelman laatiminen. Kahden eritasoisen ja -pituisen koulutuksen yhteensommitteleminen muodostui yllättävän hankalaksi. Kudrjashova kertoi myös pienten muutosten olleen merkittäviä, kuten HUMAKin viittomakielen tulkkien opintosuunnitelmassa olleen suomalaisen viittomakielen opintojen vaihtaminen venäläiseksi viittomakieleksi. Kudrjashova ja Vlasova mainitsivat myös opettajien löytämisen hankalaksi. Kudrjashovan piti alunperin olla vain opettaja, mutta hänen työnkuvansa laajeni, kun opettajia ei löytynyt paikallisesti esimerkiksi Petroskoin kuurojen yhteisöstä. Kudrjashova päätyi auttamaan vierailevien opettajien löytämisessä ja muissa käytännön järjestelyissä. Suomalaiset kouluttajat pitivät viittomakielisten opettajien käyttämisestä hyvin tärkeänä opetuksessa, mutta Petroskoin seudun kuurojen yhdistys ei lähtenyt mukaan koulutushankkeeseen. Vierailevien

opettajien paikalle saaminen ja heidän matkakulujensa kattaminen on, etenkin tulevaisuudessa, yksi koulutuksen jatkon kannalta suurimpia ongelmia. Opiskelijoille tehdyn kyselyssä selvisi, että yhden opiskelijan mukaan tulkkiopetuksen henkilökunnan määrää tulisi kasvattaa ja heidän koulutuksensa tulisi olla parempaa. Lisäksi toinen opiskelija kaipasi koulutettuja venäläisiä Venäjän viittomakielen opettajia kouluttamaan opiskelijoita.

Koko hankkeen ajan HUMAK on seurannut sen etenemistä ja kehittymistä. Seuraaminen on tapahtunut Petroskoissa tehtyjen opetus- tai seminaarivierailujen ohella. Myös ylimääräisiä konsultaatio ja -koulutuskäyntejä on tehty sekä Kuopioon että Petroskoihin. Lisäksi sähköpostin ja Skypen välityksellä yhteyttä on pidetty viikoittain. Fedorov korostaa yhteistyön sujuvuutta, kiittäen tästä yhteistyökumppaneiden välillä vallitsevaa lämmintä ja mutkatonta kommunikaatioyhteyttä. Tiivis yhteydenpito heti hankkeen alusta asti on lähentänyt projektissa mukana olleita sekä HUMAKin että KGPA:n päässä.

Kaikki haastatellut sanoivat yhteistyön sujuneen erittäin hyvin ja HUMAKin olleen suureksi avuksi sekä opettajien kouluttamisessa että tulkkiopiskelijoiden harjoittamisessa. Vlasova kehuu suomalaisten yhteistyökumppaneiden laaja kokemus- ja tietopohjaa viittomakielestä ja kuurojen kulttuurista. Hänestä HUMAKilaiset ovat tiedostaneet hyvin, miten erilaisia viittomakieliset tulkkaukset ovat Suomessa ja Venäjällä ja ottaneet sen huomioon koulutusjärjestelyissä. Suomalaiset ovat tehneet paljon sellaista, mihin KGPA:ssa ei oltaisi pystytty itsekseen, eikä rahoittaminen ole ollut niistä ainoa. Vlasovan mukaan koulutus on onnistunut HUMAKin ansiosta, eikä esimerkiksi pelkän opetussuunnitelman sisällyttäminen opintoihin olisi ollut riittävä tapa koulutuksen järjestämiseen. Asiantuntijoiden apua tarvittiin koulutuksen edetessä, eikä sitä voi korvata mitenkään.

Fedorov totesi arvostaneensa KGPA:n saamaa mahdollisuutta osallistua tähän yhteistyöhankkeeseen. Hänestä yhteistyö on ollut koko hankkeen ajan tasa-arvoista ja uskoi sekä HUMAKin että KGPA:n hyötyvän hankkeesta. Projekti on tuntunut helpolta toteuttaa ja yhteinen sävel on löytynyt kuin luonnostaan. Tärkeämpänä Fedorov pitää kuitenkin projektin vaikutusta Petroskoin väestöön.

Yhteistyöhankkeen toteutuminen on erinomainen alku tulkkipalveluiden parantamiseen ja antaa työkaluja Karjalan vallalla olevan yhteiskuntajärjestelmän kehittämiseen sen sosiaalisella sektorilla. Yhteisön tarpeisiin voidaan vastata paremmin, kun eri liittojen, yhdistysten ja muiden mahdollisten yhteistyötahojen kanssa on verkostoiduttu projektin puitteissa. Fedorov totesi KGPA:n olevan ihmisiä varten ja sen tehtävänä on antaa jotain yhteisölle, kuten yhteisökin antaa akatemialle. On hyvä, että myös kuurojen yhteisö on päässyt mukaan akatemian vaikutuspiiriin.

5.2 Hankkeen päätös ja tulevaisuus

Opinnäytetyötäni kirjoittaessani, vuoden 2011 huhtikuu lähestyy väijäämättä. KGPA:n tulkkioiskelijat ovat juuri suorittaneet loppukokeensa ja työstävät diplomitöitään. Näiden töiden esittely tulee tapahtumaan huhtikuun 13. päivä viimeisessä yhteistyöprojektin puitteissa järjestetyssä kansainvälisessä seminaarissa. Keväällä 2011 Karjalan tasavallan pedagogisesta akatemiasta valmistuu 14 varhaiskasvatuksen opettajaa, jotka ovat myös Venäjän ensimmäiset akatemiatasoiset viittomakielen tulkit. Opiskelijat tulevat saamaan tulkkioipinnoistaan HUMAKin todistuksen. Syksyllä 2011 käydään Petroskoissa vielä arviointikeskustelu koulutuksen ja yhteistyöhankkeen onnistumisesta.

Hankkeen päättyessä tulkkikoulutuksen jatkuminen on vaakalaudalla. Vlasova totesi, että tulkkikoulutuksen jatkaminen on lähinnä ministeriöstä kiinni. Vuoden 2010 joulukuisessa seminaarissa oli paikalla myös presidentin edustaja, jonka kanssa laadittiin yhdessä vetoamuskirje ministeriölle. Tässä kirjeessä pyydetään lupaa jatkaa tulkkikoulutusta syksyllä 2011, noin kymmenen oppilaan ryhmälle. Helmikuussa 2011 vastausta ministeriöstä ei ollut kuitenkaan vielä tullut. Akatemia jatkaisi mielellään tulkkikoulutusta myös uusille vuosikursseille, mikäli heille vain annetaan siihen mahdollisuus. Akatemian järjestämät viittomakielen tunnit ovat herättäneet suurta kiinnostusta ja viittomakielen tulkkikoulutukseen löytyisi enemmän opiskelijoita mitä kyettäisiin koulutuksen puitteissaan sisään ottamaan.

Myös Vlasova kertoi yhteiskunnan asenteiden kuuroja kohtaan muuttuneen tulkkiopiskelijoiden saaman huomion myötä. Tulkkiopiskelijoiden ansiosta yhteiskunta on kiinnittänyt huomiotaan myös kuuroihin sekä heidän toiveisiinsa ja unelmiinsa. Kudrjashova sanoi Petroskoin alueen nuorten kuurojen tiedostavan tulkintarpeensa paremmin kuin aiemmat sukupolvet, mikä voi helpottaa tulkkiopiskelijoiden vakinaistumista. Lisäksi mielenkiinto viittomakielen kursseja kohtaan on kasvanut ja ihmiset, esimerkiksi akatemian muut opiskelijat ovat innostuneita opiskelemaan kieltä. Hankkeen puitteissa tehty verkostoituminen, ei vain KGPA:n ja eri kuurojen kanssa tekemisissä olevien tahojen välillä, vaan myös tahojen keskinäinen verkostoituminen, on johtanut yhä tiiviimpään yhteistyöhön kaikkien osapuolien kanssa. Kudrjashova totesi viittomakielisten ja kuulevien ihmisten kohdanneen uudella tavalla, tulkkiopiskelijoiden kautta.

Kudrjashova jatkaisi mielellään myös tulkkiopiskelijoiden opettamista ja mikäli koulutusta jatketaan, hän toivoisi muutaman keväällä valmistuvat tulkkiopiskelijan jakavan opettamista kanssaan. Tällä hetkellä kuuroja opettajia on käynyt Moskovasta, sillä paikallinen kuurojen yhteisö ei ole halunnut osallistua tulkkiopiskelijoiden koulutukseen, yhdistyksen puheenjohtavan esimerkin mukaan. Kudrjashova myös totesi harvalla kuuroilla olevan pätevyyttä opettaa ja useimmilla heillä on päivätyö josta ei voi luopua opettamisen takia. Fedorov ja Vlasova mainitsevat ulkopaikkakuntalaisten opettajien antavan erinomaista koulutusta, mutta heidän matkakulujensa korvaaminen, majoittaminen ja muut samankaltaiset maksut nousevat niin korkeiksi, ettei akatemialla ole varaa kustantaa niitä. Tähän asti HUMAK on ollut suurena apuna ja rahoittajana, mutta hankkeen loputtua akatemian tulisi keksiä vaihtoehtoinen ratkaisu tilanteeseen.

Kudrjashovan mielestä Petroskoin kuurojen yhteisön asenne koulutusta kohtaan oli jatkuva ongelma, eikä vain opettajien saamisen takia. Petroskoin kuurojen yhdistyksen puheenjohtajan asenne vaikeutti paikallisten kuurojen aikuisten koulutukseen mukaan tuleamista. Lisäksi tällä hetkellä venäläiset kuurot suhtautuvat tulkkeihin kuin ystäviin, joiden pitäisi aina olla kuuron puolella ja auttaa heitä esimerkiksi asioidensa hoitamisessa. Suomessa

tällainen ajattelumalli on jo vanhanaikainen ja juontaa juurensa aikaan, jolloin tulkit olivat kuurojen perheenjäseniä tai diakoneja. KGPA:ssa annettu koulutus ei ole valmistanut opiskelijoita edunvalvontaan vaan tulkkaamiseen. Koulutuksen ja asenteiden ristiriita kuurojen yhteisön puolelta, saattaa muodostua ongelmaksi valmistuneille tulkeille työelämässä. Kudrjashova totesi, ettei Petroskoin alueen viittomakieliset ole käyttäneet tulkkeja vaan ovat tottuneet pärjäämään ilman. Tällä hetkellä nuoret kuurot ovat kiinnostuneempia käyttämään tulkkia kuin aikuiset, mutta mikäli he eivät saa tulkkipalvelua ja positiivisia kokemuksia tulkinkäytöstä, saattaa heidänkin suhtautumisensa muuttua penseämmäksi.

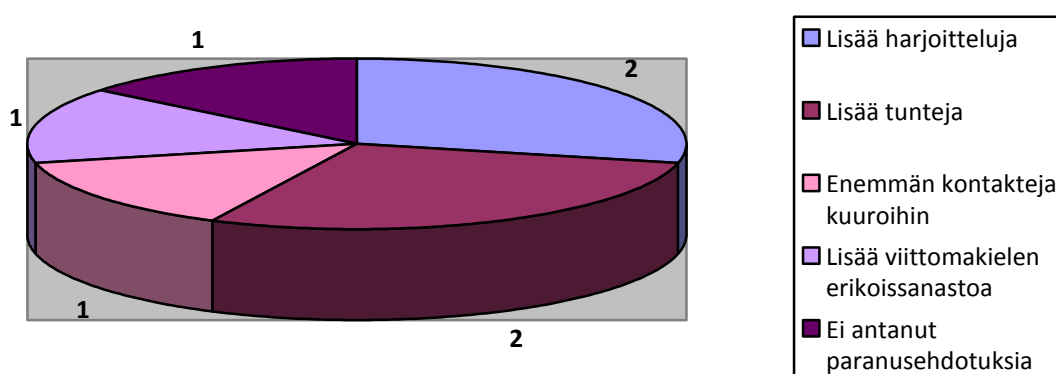
Akateeminen maailma on ollut hyvin kiinnostunut viittomakielen tulkikoulutuksen aloittamisesta Venäjällä. Vlasova toteaa, että KGPA sai hyvin paljon apua koulutuksen aloittamisessa ja järjestämissä HUMAKilta. Nyt he jakavat mielellään tietoa tulkikoulutuksesta ja esimerkiksi esittelevät opintosuunnitelmansa sitä haluaville. Hän ei tosin usko, että koulutuksen järjestämistä voitaisiin toistaa ilman HUMAKin tietotaitoa. Suomessa viittomakielen tulkikoulutuksella on ollut 30 vuotta aikaa kehittyä ja Venäjällä se on vasta lapsen kengissä. Myös Fedorov kertoi muutaman Venäjän alueen yliopistojen esittäneen kiinnostuksensa koulutusta kohtaan. Muun muassa Murmankin ja Arkangelin yliopistoilla olisi kiinnostusta aloittaa tulkikoulutus, sillä heillä on huutava pula viittomakielen tulkeista omilla alueillaan. Fedorov totesi, että yhteistyön sujuminen saattaa olla osittain kiinni Suomen ja Karjalan yhteneväisistä kulttuureista, mentaliteetista ja jaetusta historiasta. Muualla yhteistyö ei ehkä olisi ollut yhtä saumatonta, sillä kulttuurierot saattavat aiheuttaa suuriakin ristiriitoja koulutuksen aloittamisessa, Fedorovin aiemman kokemuksen perusteella. Kun koulutusta siirretään alueelta toiselle, tulisi koulutuksen alkaessa huomioida paikallisen koulutuksen taso ja heille mahdolliset fasiliteetit. Fedorov pohti myös opetuksellisen tai tutkimuksellisen yksikön perustamista akatemiaan. Näin akatemia voisi tarjota kursseja viittomakielen tulkkien opettamisessa toisille yliopistoille. Hankkeen KGPA:lle tuoma kokemus, joka on HUMAKin kanssa tehdyn yhteistyön saavutus, takaa koulutukselle varmasti menestyksekkään tulevaisuuden.

Yhteistyöhanke tulkkikoulutuksen aloittamisesta Petroskoissa kohtasi vain muutamia ongelmia. Suurimmat ongelmat koulutus tulee kohtaamaan vasta hankkeen päättymisen jälkeen. Fedorov sanoi haastattelussaan KGPA:n ja HUMAKin toimivat tiiminä niin hyvin, että kaikista ongelmista selvittiin yhteistyöllä. Muutamia vaikeuksia koulutus kohtasi jo alkutekijöissään ja toisiin taas törmättiin vasta koulutuksen edetessä. Tulkkikoulutuksen jatkaminen on kiinni ministeriöstä ja vaikka he ovat suhtautuneet mielenkiinnolla ja hyväksyvästi yhteistyöhankkeeseen, kysymys koulutuksen jatkamisesta ja rahoittamisesta on edelleen auki. Ilman ministeriön lupaa koulutusta ei voida jatkaa, jolloin hankkeen puitteissa annettu koulutus jäisi Venäjällä kerran tapahtuneeksi ilmiöksi.

Kaikki haastatellut uskovat koulutuksella olevan tulevaisuus, ongelmista huolimatta. Kudrjashova ja Fedorov uskovat, että asian ajaminen ministeriöille helpottaisi koulutuksen löytämistä. Sekä opetus- että sosiaaliministeriö tiedostavat tulkkikoulutuksen tarpeen ja näkevät sen hyödyt, mutta sen rahoittaminen on ongelmallista ja suurin syy ministeriön vähäiseen motivaatioon koulutuksen jatkamisesta. Kudrjashova korosti myös viittomakielen aseman parantamista, jossa tarvittaisiin yhteistyötä hallituksen kanssa. Viittomakielen virallistaminen voisi auttaa myös sen käyttämistä opetuskielenä kuurojen opetuksessa, joka olisi Kudrjashovan mielestä yksi tärkeimpiä asioita kuurojen koulutuksessa. Tällä hetkellä peruskoulusta valmistuvilla viittomakielisillä nuorilla ei ole mitään mahdollisuutta ammattikouluopintoihin, mutta tulkkikoulutuksen vakiintuessa ja tulkkipalveluiden kehittyessä, heillä olisi mahdollisuus jatkokouluttautua. Mikäli opetuskielenä toimisi viittomakieli ja ammattikoulujen kanssa tehty yhteistyö tarjoaisi viittomakielen tulkeille työmahdollisuuksia, olisi kuurojen opiskelijoiden siirtyminen jatkokoulutukseen ja työelämään mahdollista. Lisäksi tällaiset työmahdollisuudet kehittäisivät tulkkien kielitaitoa ja näin he voisivat palata opettamaan tulkkikoulutukseen. Yhteiskunta on tällä hetkellä valmiimpi hyväksymään kuurot ja heidän oikeutensa omaan äidinkieleensä, mutta tämän eteen olisi tehtävä töitä.

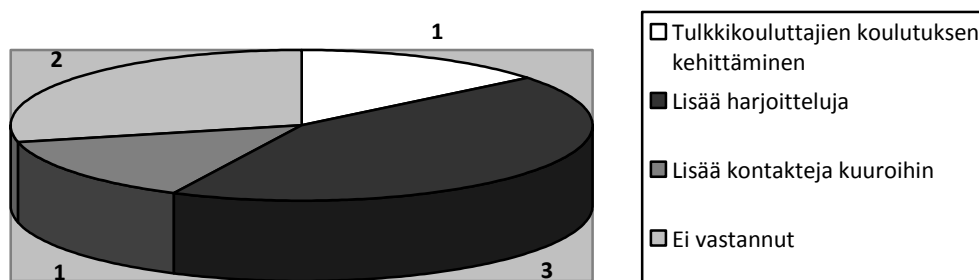
Koulutuksen viimeisinä kuukausina tehty kyselyni tiedusteli opiskelijoiden

tyytyväisyyttä tulkkikoulutuksen ammattielämään valmistamista. Seuraavat kuviot ja viittomakielen tulkkikoulutuksen parantamisehdotukset on kerätty kyselylomakkeiden avoimien kysymysten vastauksista. Opiskelijoista 12 vastasi avoimeen kysymykseen. Yksi vastanneista ei kokenut koulutusta omakseen, joten ei osannut antaa parantamisehdotuksiakaan. Tasan puolet ryhmästä oli sitä mieltä, että koulutus on ammatillisesti riittävän laaja ja puolet taas sitä mieltä, ettei koulutus ollut riittävä. Vaikka seitsemän opiskelijaa oli tyytyväisiä koulutuksen ammatilliseen laajuuteen, heidän kaikkien mielestä koulutuksen toteutuksessa olisi silti kehitettävää.

Kuvio 3. *Opiskelijoiden, joiden mielestä koulutus ei ollut riittävän laaja, parantamisehdotuksia*

Ryhmästä ne, joiden mielestä koulutus ei ollut ammatillisesti riittävän laaja, kaipasivat enemmän parannuksia koulutuksen toteutukseen. Opiskelijoista yksi ei kokenut parantamisehdotusten antaminen olevan hänelle mahdollista. Opiskelijat antoivat päällekkäisiä ja samansuuntaisia ehdotuksia. Harjoitteluja erityisesti kaipasi kaksi opiskelijaa, toinen mainitsi erityisesti tulkkauharjoitteluiden lisäämisen jatkossa tärkeäksi. Kaksi opiskelijaa halusivat lisää kontaktitunteja harjoitteluun luokan parissa, joita toinen opiskelija käyttäisi kuurojen parissa viittomiseen ja oikeiden kommunikaatiotilanteiden tulkkaukseen. Myös toinen opiskelija kaipasi enemmän kontaktia viittomakielisiin ja hänestä tämän kautta koulutusta voitaisiin parantaa. Yksi opiskelijoista toivoi lisää viittomakielen erikoistermistön käsittelyä esimerkiksi eri tieteenaloilta.

Kuvio 4. *Opiskelijoiden, joiden mielestä koulutus oli ammatillisesti riittävän laaja, parantamisehdotuksia*

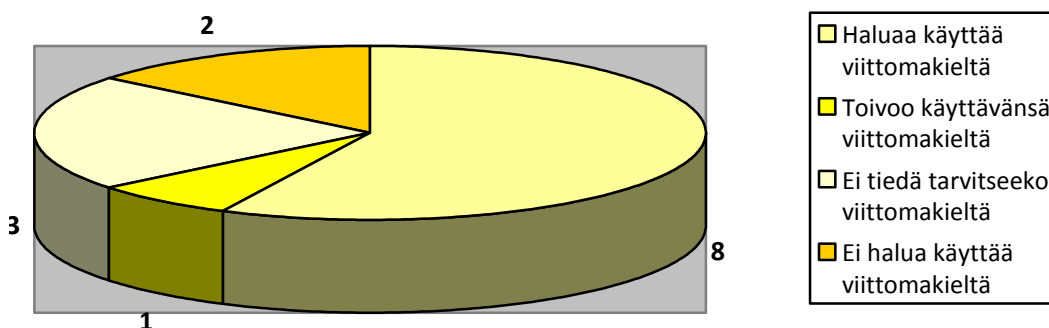
Vaikka seitsemän opiskelijan mukaan tulkkipöytäoppilaitoksen koulutus oli ammatillisesti tarpeeksi laaja, viiden mielestä koulutuksessa oli kuitenkin parantamisen varaa. Opiskelijoista yksi toivoi parempaa tulkkipöytäoppilaitoksen koulutusta ja erityisesti venäläisen viittomakielen taitavia opettajia. Lisää harjoittelua kaipasi kolme opiskelijaa. Yksi toivoi lisää harjoitteluun käytettäviä kontaktitunteja. Yksi toivoi harjoittelua erityisesti viittomakielisten parissa. Kolmannen mielestä harjoittelupaikat voisivat olla erilaisia ja niitä voisi olla tarjolla enemmän. Yksi opiskelija toivoi, että koulutuksessa huomioitaisiin jatkossa kuurojen kanssa vietetyn ajan merkityksellisyys ja natiivien viittomakielisten kanssa saadut kielenkäyttökokemukset. Kaksi opiskelijaa ei vastannut avoimeen kysymykseen tai antanut parannusehdotuksia viittomakielen tulkkipöytäoppilaitokselle.

5.3 Opiskelijoiden tulevaisuuden näkymät

Vlasovan mukaan viitisen kappaletta opiskelijoista haluaisi valmistuttuaan työskennellä viittomakielen tulkkeina. Hän kertoi myös Petroskoin lähellä olevasta keskuksesta, jonne osa opiskelijoista voisi työllistyä joko tulkkeina tai viittomakielen opettajina. Yhdellä opiskelijalla oli helmikuun alussa käydyn keskustelun mukaan jo työpaikka tässä keskuksessa. Kudrjashova muistutti, että opiskelijat valmistuvat erityislasten opettajiksi ja yhtenä ryhmänä näissä voivat olla kuurot tai kuurosokeat. Opiskelijat itse ovat hyvinkin halukkaita käyttämään viittomakieltä tulevaisuudessa työssään. Kahdeksan vastanneista

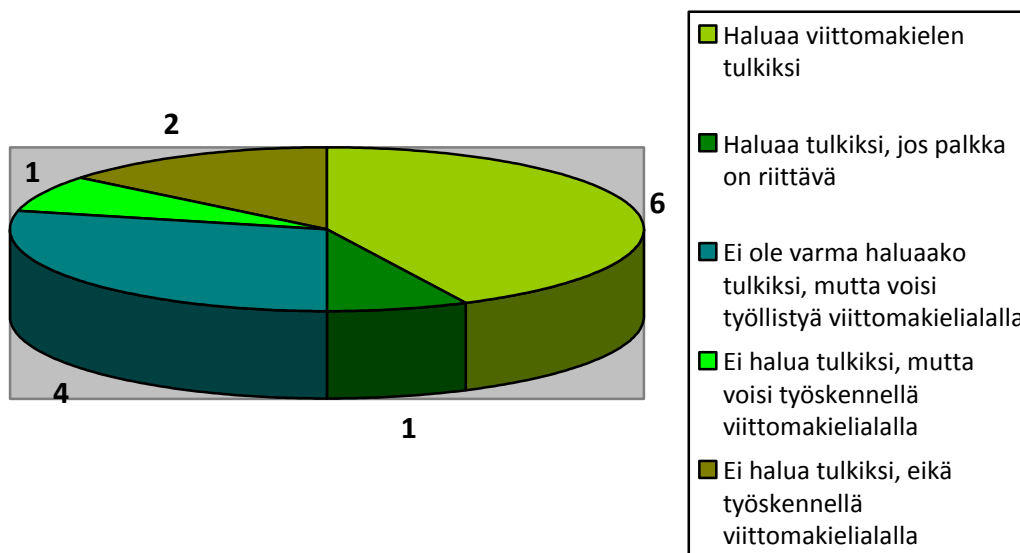

olivat varmoja viittomakielen opintojen hyödyllisyydestä työssään ja yksi toivoi tarvitsevansa kielitaitoaan. Kolme opiskelijaa ei tiennyt vielä tarvitsevansa viittomakieltä ja kaksi vastasi, etteivät aikoneet hyötyä kielen käyttämisestä tulevaisuudessa.

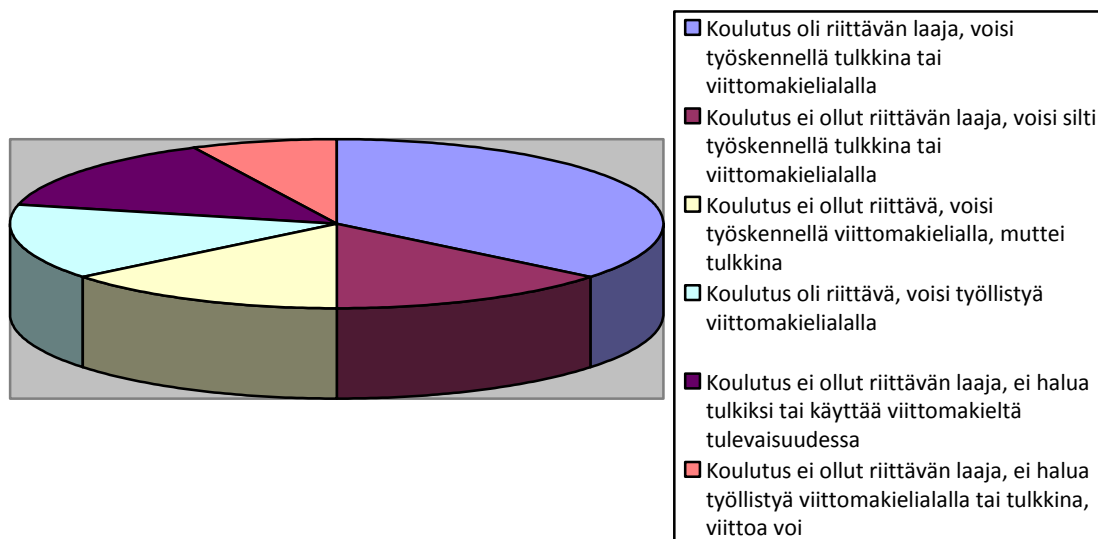
Kuvio 5. Tulkkiopiskelijoiden viittomakielen tarve tulevaisuudessa

Opiskeliijoista 12 eli lähes jokainen haluaisi työskennellä viittomakielen parissa valmistuttuaan. He haluaisivat olla esimerkiksi viittomakielen opettajia tai opettaa kuuroja lapsia. Yksi vastanneista kuitenkin pelkäsi, että vaikka halua alalle olisi, kaikille valmistuville ei ole mahdollisuutta työllistyä viittomakielen parissa. Kaksi vastanneista ei halunnut työskennellä viittomakielen parissa. Yksi viittomakielialalle haluava ei haluaisi kuitenkaan työskennellä tulkkina. Myös kaksi muuta eivät halua tulkeiksi. Tulkiksi haluavia luokassa oli seitsemän kappaletta, joista yksi ei kuitenkaan haluaisi työtä tehdä, ellei palkka olisi työn vaatimustason mukainen. Neljä opiskelijaa ei ollut varma tai osannut sanoa haluaisiko tulkiksi valmistuttuaan.

Kuvio 6. Tulkkiopiskelijoiden tulevaisuuden toiveet

Niistä seitsemästä opiskelijasta, joiden mielestä koulutus oli riittävä, viisi haluaisi työskennellä tulkkeina. Koulutuksen puuttuva ammatillinen laajuus ei kahta opiskelijaa haitannut, sillä he haluaisivat tulkeiksi silti. Kaksi opiskelijaa eivät myöskään kokeneet koulutusta riittäväksi, eivätkä ole varmoja haluavatko tulkeiksi, mutta viittomakieliala kiehtoisi kuitenkin. Vaikka kahden opiskelijan mukaan koulutus oli ammatillisesti riittävän laaja, he eivät olleet varmoja haluaisivatko työskennellä tulkkeina, viittomakielen parissa työskentely kuitenkin sopisi. Kolmen opiskelijan mielestä koulutus ei ollut ammatillisesti tarpeeksi laaja, mutta he eivät halua työskennellä tulkkeina ja vain yksi heistä haluaisi edes käyttää viittomakieltä työssään valmistuttuaan.

Kuvio 7. Tulkkiopiskelijoiden koulutuksen ammatillisen riittävyys verrattuna työllistymistoiveisiin

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Työni tarkoituksena oli dokumentoida ja kerätä tietoa Humanistisen ammattikorkeakoulun ja Karjalan tasavallan pedagogisen akatemian yhteistyöhankkeena aloitetusta viittomakielen tulkkiopiskelutuksesta. Keräsin tietoa KGPA:n hankkeessa mukana olleilta jäseniltä, sekä tiedustelin tulkkiopiskelijoiden näkemyksistä työelämään astumisesta valmistumisen jälkeen. Työni osoittautui suunniteltua hankalammaksi, sillä kirjallista tietoa oli vähän tai se oli hyvin hajanaista. Osasta lukemastani ennakkomateriaalista puuttui kirjoittajan tiedot tai päivämäärät ja paikoitellen saamani tieto vaihteli kirjoittajan mukaan. Uutta tietoa tuntui tipahtelevan satunnaisesti ja valitettavasti hyvin suuri osa saamistani tarkennuksista tai uusista kehitysideoista tuli osallistuvan havainnoinnin kautta. Näissä tilanteissa minulle ei aina ollut selvää kuka puhuja oli, eikä kaikkea saamaani tietoa ehtinyt tai voinut kirjoittaa ylös. Näin viittaaminen suullisiin tiedonantoihin oli hankalaa ja epätarkkaa. Puhujilla ei myöskään ollut välttämättä tietoa tekemästani tutkimuksesta ja heidän mielipiteensä varmistaminen ja lupaa tiedon edelleen käyttämiseen oli lähes mahdotonta saada. Näin en päätyntä käyttämään erinäisiä havainnoinneilla saamiani tietoja, vaan pohjasin tutkimustani enemmän haastatteluille ja

opiskelijoiden kyselylle.

Valitettavasti keräämäni tieto ei ollut tarpeeksi kattavaa ja etenkin opiskelijoiden näkemyksistä olisi ollut hyvä saada tietää lisää. Muutamat kyselylomakkeen kysymykset jäivät pinnallisiksi aikapulan takia. Useimmat avoimet kysymykset olisivat tarkentaneet opiskelijoiden mielipiteitä ja antaneet tarkemman kuvan heidän ajatuksistaan, mutta laajemman kyselyn analysointiin olisi kuulunut huomattavasti enemmän aikaa. Mielestäni opiskelijoiden näkemykset koulutuksen toteutuksesta ja kehittämisestä riittäisivät pelkästään jo uuden, asiaan tarkemmin perehtyvän tutkimuksen aiheeksi.

Tutkimukseni ei välttämättä ole validi tai luotettava, vaikka itse pyrin puolueettomaan lähestymiseen. Hirsjärven ja Hurmeen (2004) mukaan tutkija vaikuttaa tutkimukseen jo tietojen keruuvaiheessa. Uskon haastattelujen tekemiseen vaikuttaneen asemani HUMAKin opiskelijana. Minuun ei suhtauduttu neutraalisti, vaan opiskelijan statukseni vaikeuttivat haastattelujen toteutusta. Lisäksi haastatteluihin vaikuttanee se, että olen yhteistyöhankkeen rahoittavan osapuolen edustaja. Uskon tämän näkyvän joissain haastatteluissa esittämieni kysymysten vastauksissa. Haastatellut eivät välttämättä vastanneet suoraan kysymyksiini, eivätkä kenties uskaltaneet kertoa ongelmista tai vaikeuksista rehellisesti.

Keräämäni tietojen voitaisiin käyttää tukena tulkkikoulutuksen mallintamisessa ja niin siitä voisi tehdä tuotteen, jota viedä eteenpäin toisiin koulutuslaitoksiin sekä Venäjällä että muualla maailmassa. Vaikka keräämäni tietoja ei voida suoraan yleistää, voidaan esimerkiksi opiskelijoiden vastauksista saada välineitä tulevien koulutusten kehittämiseen. Opiskelijoiden tulevaisuutta taas voitaisiin tutkia myöhemmin, esimerkiksi vuoden päästä tämän tutkimuksen ilmestymisen jälkeen. Näin voitaisiin selvittää, kuinka opiskelijat todella työllistyivät koulutuksen päätyttyä. Mielestäni koulutuksen onnistuminen ja eteneminen suunnitelmien mukaan voidaan nähdä osoituksena hyvästä ja toimivasta yhteistyöstä. Yhteistyön toimivuuden merkittävyyttä ei tulisi sivuuttaa, mikäli viittomakielen tulkkikoulutusta halutaan viedä tuotteena eteenpäin. Kuten Kosovossa (Hoti & Emerson 2009), KGPA:n henkilökunta arvosti suuresti

suomalaisten yhteistyökumppaneiden tarjoamaan tukea ja tietotaitoa. Ilman näitä ja HUMAKin rahoitusta, koulutuksen onnistuminen olisi ollut kyseenalaista. Vaikka koulutus tuntui onnistuneen, ei opiskelijoiden kyselylomakkeissa tarjoamia kehityskohtia tulisi jättää huomiotta. Heidän antamansa palautteen avulla tulkkikoulutusta voitaisiin kehittää jatkossa sellaiseksi, että opiskelijat saisivat mahdollisimman kattavan teoria- sekä harjoittelupohjan. Mielestäni koulutuksen tulisi tukea ja valmistaa opiskelijoita työelämään ja valitseman alan ammattilaisiksi.

Tulkkipalveluiden kehittäminen Karjalassa ja koko Venäjällä, ei ole helppo tehtävä. Toimivan tulkkikeskuksen perustaminen olisi opiskelijoiden työllistymisen kannalta hyvin tärkeää, sillä työmahdollisuuksia on muuten vähän. Tulkkikeskuksen perustaminen saattaa kuitenkin jäädä vain haaveksi, elleivät opiskelijat ole asian kanssa aktiivisia. Yhteistyöhankkeen puitteissa tehty verkostoituminen saattaa auttaa kyseisen projektin etenemistä ja apua keskuksen perustamiseen voitaisiin pyytää esimerkiksi venäläisten viittomakielen tulkkien ammattiliitolta. HUMAKin uusi yhteistyöprojekti (Karinen 2011) tähtäisi viittomakielen tulkkikeskuksen perustamisen tukemiseen ja tulkkipalveluiden kehittämiseen, mikäli siihen saadaan rahoitus. Ulkopuolisen tuen ja rahoituksen turvin tulkkikeskuksen perustaminen onnistuisi varmasti helpommin ja toiminnalla olisi mahdollisuus vakiintua ja jatkua, rahoituksen päättyessäkin.

Viittomakielen tulkkikoulutus oli esillä paikallismediassa verrattain paljon, kuten opiskelijoiden esiintymisetkin erilaisissa tilaisuuksissa. Minusta tämä näkyi positiivisena huomiona viittomakieltä kohtaan, jos otetaan huomioon viittomakielen alkeiskurssien ryhmäkoko, joissa opetettiin samanaikaisesti yli kahtakymmentä opiskelijaa. Myös tulkkikoulusta kohtaan osoitettiin kiinnostusta ja halukkaita tulevaisuuden tulkkiopiskelijoita olisi enemmän, mitä vapaita koulutuspaikkoja. Valtaväestön myönteinen suhtautuminen viittomakieleen ja tulkkikoulutukseen voi heijastua jatkossa positiivisesti myös paikalliseen kuurojen yhteisöön. Tämä voi tukea kuurojen näkemistä kielellis-kulttuurillisesta näkökulmasta. Tulevaisuudessa se voi heijastua esimerkiksi viittomakielen laillisen aseman kohentumisena tai viittomakielen tulkkikoulutuksen

vakinaistumisena. Mikäli viittomakielen laillinen asema paranisi ja se huomioitaisiin virallisena Venäjällä virallisena kielenä, viittomakielisten ammatilliset sekä sosiaaliset olot voisivat kehittyä. Venäläisestä viittomakielestä voisi tulla kuurojen opetuskieli ja jatkokoulutuksen toteutuksessa voitaisiin hyödyntää viittomakielen tulkkeja. Näin viittomakielen tulkkien ammatillinen kehitys olisi mahdollista ja tulkit työllistyisivät huomattavasti paremmin.

Näillä näkymin viittomakielen tulkikoulutuksen jatkuminen Petroskoissa ja KGPA:ssa on kyseenalaista. Mikäli viittomakielen tulkin ammattinimikkeen virallistaminen ei mene Venäjän hallitukselle läpi, ei koulutukseen anneta valtiolta määrärahoja. Ilman rahoitusta koulutuksen järjestäminen on mahdotonta, sillä opiskelijoilta perittävät lukukausimaksut eivät riitä kattamaan esimerkiksi moskovalaisten tulkikouluttajien opetuskustannuksia. Lisäksi ulkopuolisen tuen ja suomalaisten useiden vuosikymmenten viittomakielialan kokemuksen jäädessä pois koulutuksen toteutuksesta, saattaa lisätä paineita koulutuksen onnistumiseen sekä akatemian henkilökunnan työmäärää. Pätevien tulkikouluttajien löytämisen haaste tulisi ottaa huomioon, mikäli koulutusta jatketaan. Jos paikallisen kuurojen yhteisön asenteet tulkikoulutusta kohtaan säilyvät ennallaan, ei voida olettaa, että yhteisön sisältä löytyisi jatkossakaan päteviä opettajia viittomakielen tulkiopiskelijoille. Tänä keväänä valmistuvien opiskelijoiden käyttäminen alan koulutuksessa, jonka työtä he eivät ole tehneet lainkaan, on mielestäni kyseenalaista. Toisena arveluttavana seikkana pitäisin opiskelijoiden viittomakielen opetustaitoja. Opiskelijoiden opiskeltua viittomakieltä vain muutaman vuoden, on vaikea uskoa heidän hallitsevan kieltä niin hyvin, että sen opetus toimisi optimaalisesti. Viittomakielen tulkikoulutuksen jatkumista voitaisiin toki myös tutkia, sen muuttumista ja kehittymistä yhteistyöhankeen päädyttyä. Myös tulkikoulutuksen aloittamisen vaikutuksesta venäläisen viittomakielen lailliseen asemaan voisi tutkia. Mahdolliset vaikutukset paikalliseen kuurojen yhteisöön voisi olla yhden jatkotutkimuksen aiheena.

Opiskelijoiden kyselylomakkeiden vastaukset antoivat positiivisen kuvan koulutuksen onnistumisesta, sillä melkein koko ryhmä haluaisi työskennellä viittomakieli alalla tulevaisuudessa. Tulkeiksi halusi opiskelijoista puolet. Osa

opiskelijoista oli kuitenkin skeptisiä vastauksissaan ja olivat tarkentaneet niitä esimerkiksi sanoilla ehkä ja toivottavasti. Ammattinimikkeen puuttuessa opiskelijat eivät ehkä uskalla uskoa työllistyvänsä, ainakaan tulkkeina. Moni opiskelija haluaisi kuitenkin käyttää viittomakieltä työssään, mutta ilman sen laillisen aseman parantamista edes viittomakielellä opettaminen ei ole mahdollista. Akatemia tukee oppilaita ja uskoo heillä olevan mahdollisuuksia viittomakielialalla, huonosta ammatillisesta tilanteesta huolimatta. Kuten Kosovon tulkkikoulutuksen aloittaminen näytti (Hoti & Emerson 2009), viittomakielen tulkeilla on mahdollisuuksia työllistyä omalla alallaan myös maissa, missä viittomakielen asema tai tulkin työ ei ole tunnustettu. Tulevaisuus tulee näyttämään miten tulkkiopiskelijat todella työllistyvät ja olisi hyvin mielenkiintoista tutkia asiaa esimerkiksi vuoden tai kahden kuluttua.

Mielestäni opinnäytetyöni ei onnistunut täysin odotusteni mukaisesti ja sen edetessä huomasin rajanneeni työni aivan liian laajaksi. Mielestäni onnistuin kuitenkin vastaamaan omiin tutkimuskysymyksiini kohtalaisesti ja tutkimukseni nostaa esiin useita uusia tutkimuskysymyksiä. Lisäksi sain kerättyä yksien kansien väliin hankkeen hajallaan olleet tiedot, kronologiseen järjestykseen. Tutkimustyöni aikana opin paljon tutkimuksen tekemisestä ja etenkin siitä, kuinka tärkeää suunnittelu, aiheen rajaaminen, teoriaan tutustuminen ja mahdollisimman kattavan taustatyön tekeminen. Lisäksi opin itsestäni useita asioita, kuten sen, ettei minusta ole tutkijaksi. Otan asiat liian henkilökohtaisesti, en omaa ehkä tarpeellista lähdekriittisyyttä ja joko kiinnostun asioista liiaksi ja saatan keskittyä täysin turhaan asiaan tuntikausia tai sitten en löydä kiinnostusta aiheeseen lainkaan. Kirjoitustaitoni eivät mielestäni sovellu tutkimuksen tekemiseen, vaan uskoisin tyylini sopivan paremmin prosaistille. Sain kuitenkin tutkittua ja kirjoitettua sen mitä pitikin kaikista tuntemuksistani huolimatta. Mielestäni työni vastaa kuitenkin pääsääntöisesti sitä, mitä lähdin alunperin selvittämään – viittomakielen tulkkikoulutuksen aloittamisen yhteistyön toimivuutta, koulutusta itseään, sen tulevaisuutta ja koulutuksesta valmistuvien opiskelijoiden tulevaisuuden toiveita.

LÄHTEET

Burdygova N. & Vlasova Ljudmila. Valtion ammattikorkeakoulun oppilaitos, Karjalan valtiollinen pedagoginen yliopisto. Tukikirje.

De Wit, Maya (julk.) 2008. Sign Language Interpreting in Europe. 2008 edition, 27 countries.

Frishberg, Nancy 1990. Interpreting: An Introduction. Silver Spring: RID Publications.

Hein, Anna 2009. Interpreter Education in Sweden: A Uniform Approach to Spoken and Signed Language Interpreting. Teoksessa Napier, Jemima (toim.) International Perspectives on Sign Language Interpreter Education. Washington, DC: Gallaudet University Press. Toim.. 124 – 145

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hoti, Selman & Emerson, Susan 2009. Beginnings of the Interpreter Training Program in Kosovo. Teoksessa Napier, Jemima (toim.) International Perspectives on Sign Language Interpreter Education. Washington, DC: Gallaudet University Press. 57 – 76

Hynynen, Heidi; Pyörre, Susanna & Roslöf, Raija 2003. Elämä käsillä – Viittomakielentulkin ammattikuva. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Karinen, Mikko 2011. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Tulkkien turvin tulevaisuuteen. Toimiva tulkkipalvelu – Mahdollisuus kuurojen nuorten opiskeluun ja tasa-arvoiseen elämään Karjalan tasavallassa. Hankehakemus.

Karinen, Mikko & Seppänen, Maiju 2010. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Loppuraportti. Liite 8.

Keltanen, Outi. 1998. Opiskelutulkin työ ja työtyytyväisyys. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu-tutkielma.

Komarova, Anna 2010. Viittomakielen tulkki. Petroskoi 8.12.2010. Suullinen tiedonanto konferenssissa.

Laine, Markus; Bamberg, Jarkko & Jokinen Pekka 2007. Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa Laine, Markus; Bamberg, Jarkko & Jokinen Pekka (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press. 9 – 38

Malcolm, Karen & Howard, Nigel 2009. Traveling Path of Excellence in Interpreting Education: The Canadian Experience. Teoksessa Napier, Jemima (toim.) International Perspectives on Sign Language Interpreter Education. Washington, DC: Gallaudet University Press. 248 – 265

Mikkonen, Pirkko 2010. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viittomakielialan koulutushanke Petroskoissa 2008 – 2009 – Hankesuunnitelma. Liite 6.

Nadezhdina, Maria 2010. Viittomakielen tulkkauksen käyttö tutuksi – Tulkkauspalveluopas Karjalan tasavaltaan. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viittomakielentulkin koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Okombo, Okoth; Mweri, Jefwa G. & Akaranga, Washington 2009. Sign Language Interpreting in Kenya. Teoksessa Napier, Jemima (toim.) International Perspectives on Sign Language Interpreter Education. Washington, DC: Gallaudet University Press. 295 – 300

Pekkoeva, Marianna 2009. Karjalan valtiollisen pedagogisen yliopiston tukeminen viittomakielentulkin lisäkoulutuksen opetussuunnitelman laatimisessa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viittomakielentulkin koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Saarela-Kinnunen, Maria & Eskola Jari 2007. Tapaus ja tutkimus =

tapaustutkimus? Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. 2.painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 158 – 169

Salmi, Eeva & Laakso, Mikko 2005. Maahan lämpimään. Suomen viittomakielisten historia. Helsinki: Kuurojen Liitto ry.

Seal, C. 1998. Best Practices in Educational Interpreting. London: Allyn and Bacon.

Seljanin, A.A. 2009. Venäjän feredaatio, Karjalan tasavallan opetusministeriö. Lausunto.

Suvanto, Maria 2005. Etätulkkauksen ja mobiilitulkkauksen vertailua. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viittomakielentulkin koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Winston, Elizabeth A. & Cokely, Dennis 2009. The National Consortium of Interpreter Education Centers in the United States of America. Teoksessa Napier, Jemima (toim.) International Perspectives on Sign Language Interpreter Education. Washington, DC: Gallaudet University Press. 267 – 292

Sähköiset lähteet:

Diakonia ammattikorkeakoulu 2011. TutkintoDiak > Koulutus > Koulutusohjelmat > Viittomakielen tulkin koulutusohjelma. Viitattu 27.1.2011
<http://www.turku.diak.fi/viittomakielentulkki>

Finlex – valtion säädöstietopankki. Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista. Viitattu 17.11.2010
<http://www.finlex.fi/fi/laki/kokoelma/2010/20100025.pdf>

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2011. Opiskelu > AMK-tutkinnot nuorille > Viittomakielen tulkin koulutusohjelma. Viitattu 27.1.2010

<http://www.humak.fi/opiskelu/opiskelu-humakissa/amk-tutkinnot-nuorille/viittomakielentulkki>

[Hynynen Elina & Luomanperä Heli 2011. Viittomakommunikaatio.](#) Viitattu 1.4.2011

<http://www.kantti.net/viittomakieli/viittomakommunikaatio>

Kuuloliitto ry (Kuulokynnys) 2009a > Tulkkauspalvelut > Tulkkitoiminnan yhteistyöryhmä. Viitattu 17.11.2010

http://www.kuulokynnys.fi/kuulokynnys/tulkkauspalvelut/tulkkitoiminnan_yhteistyoryhma/

Kuuloliitto ry 2009b > Vertaistoiminta > Kuuroutuneet. Viitattu 27.1.2011

<http://www.kuuloliitto.fi/fin/vertaistoiminta/kuuroutuneet/>

Kuuloliitto ry (Kuulokynnys) 2009c > Tulkkauspalvelut > Tulkkausmenetelmät Viitattu 27.1.2011

<http://www.kuulokynnys.fi/kuulokynnys/tulkkauspalvelut/tulkkausmenetelmat/>

Kuurojen Liitto 2011 > Viittomakieli > Viittomakieliset. Viitattu 30.3.2011

<http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/Viittomakieliset/>

Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2011. > SVT ry > Säännöt Viitattu 17.11.2010

<http://www.tulkit.net/svt-ry/saannot/>

LIITTEET

Liite 1. Hankekuvauslomake 2008 - 2009

ULKOASIAINMINISTERIÖ
LÄHIALUEYHTEISTYÖN YKSIKKÖ (ITÄ-24)

LIITE 3

Hankekuvauslomake 2008- 2009

VASTUUMINISTERIÖ: OPETUSMINISTERIÖ		
HANKKEEN NIMI: Viittomakielialan koulutushanke Petroskoissa 2008 - 2009		
UUSI HANKE	X	KÄYNNISSÄ OLEVAN HANKKEEN TUNNUS
HANKKEEN TOIMIALA: Humanistinen ja kasvatusala		
HANKKEEN ALOITUSVUOSI JA ARVIOITU KESTO: Aloitus 2008, kesto 1v 4 kk		
<p>KOHDEMAA: Venäjä, Karjalan tasavalta, Petroskoi</p> <p>Venäjän alueet, joille hanke kohdistuu:</p> <p>SUOMALAINEN TOTEUTTAJAORGANISAATIO: Humanistinen ammattikorkeakoulu</p> <p>KOHDEMAAN VASTUORGANISAATIO: Karjalan tasavallan opetusministeriö</p> <p>KOHDEMAAN TOTEUTTAJAORGANISAATIO: Karjalan pedagoginen yliopisto</p>		
MINISTERIÖN RAHOITUSESITYS UM:LLE (euroa): vuodelle 2008, 2009		
KOHDEMAAN RAHOITUSOSUUS 2008, 2009		
hankeeseen kokonaiskustannuksista:		
MUUT RAHOITTAJAT (euroa):		
LYHYT KUVAUS HANKKEESTA:		
<p>Tavoitteet:</p> <p>Hankkeen tavoitteena on suunnitella, aloittaa ja vakiinnuttaa viittomakielialan koulutus Petroskoissa. Karjalan pedagogisessa yliopistossa aloitetaan viittomakielentulkkien koulutus. Tulkkiopintoihin sisällytetään myös viittomakielen opettamiseen vaadittavia taitoja, koska erillistä viittomakielen opettajakoulutusta ei ole olemassa. Kuulovammaisten lasten vanhemmat, kuntoutushenkilökunta sekä lasten opettajat tarvitsevat viittomakielen opintoja, jota varten suunnitellaan eritasoisia venäläisen viittomakielen kursseja.</p> <p>Jotta koulutus onnistuu, tarvitaan ensin kouluttajakoulutusta, jota annetaan osaksi Kuopiossa, osaksi Petroskoissa.</p>		

Projektin alussa on tärkeää järjestää kansainvälinen viittomakielen kongressi, jossa asiantuntijat kertovat mm. viittomakielen tutkimuksista sekä viittomakielisten yhteiskunnallisesta asemasta Euroopassa sekä tietysti viittomakielisten tulkkipalveluiden merkityksestä.

Tärkeimmät toimenpiteet vuonna 2008:

1. Syyskuun 1. – 3. päivä yhteistyöneuvottelut Petroskoissa Karjalan tasavallan opetusministeriön ja Karjalan pedagogisen yliopiston edustajien kanssa sekä yhteistyösopimuksen allekirjoittaminen.
2. Karjalan tasavallan opetusministeriön sekä Karjalan pedagogisen yliopiston edustajien opintomatka Kuopioon tutustumaan viittomakielialan koulutukseen Suomessa syksyn aikana.
3. Petroskoilaisten tulevien tulkkikouluttajien kouluttaminen pääosin Petroskoissa, osittain myös Kuopiossa,
4. Kansainvälisen Viittomakielen tulkkikoulutuksen kongressin järjestäminen Petroskoissa 22.-23.10.2008
5. Viittomakielen kurssien suunnittelu ja opetuksen aloitus pedagogisessa yliopistossa lokakuussa 2008
6. Viittomakielen tulkkikoulutuksen suunnittelu ja aloittaminen pedagogisessa yliopistossa.

Konkreettiset tulokset 2008:

1. Koulutuskokonaisuus saadaan suunniteltua – ops ja työharjoittelut
2. Koulutus aloitetaan venäläisen viittomakielen opiskelulla
3. Kansainvälinen viittomakielen tulkkikoulutuksen seminaari
4. Kouluttajien koulutus
5. Yhteistyöverkoston luominen

Tärkeimmät toimenpiteet vuonna 2009:

Koulutuksen suunnittelu jatkuu samalla kun ensimmäinen opiskelijaryhmä jo opiskelee ensimmäistä vuottaan.

Verkkoyhteys koko vuoden ajan – sähköpostit, skype, messenger – konsultointi, materiaalituki

Humakin tulkkikoulutuksen viittomakielen lehtorit vierailevat Petroskoissa, konsultoivat kouluttajia ja samalla myös opettavat tulkkiopiskelijoita – 2 kertaa vuoden 2009 aikana, kevät, syksy

Humakin tulkkauslehtorit vierailevat Petroskoissa, konsultoivat kouluttajia ja opettavat tulkkiopiskelijoita – 2 kertaa vuoden 2009 aikana, kevät, syksy

Hallintotason konsultaatiot Petroskoissa toukokuussa 2009 ja joulukuussa 2009

Kansainvälinen viittomakielen lingvistiikan kongressi Petroskoissa toukokuussa 2009

Konkreettiset tulokset 2009:

6. Koulutus etenee suunnitelmien mukaan
7. Suomalaiset asiantuntijat kouluttavat paikan päällä sekä kouluttajia että tulkkiopiskelijoita
8. Hallintotason konsultointi
9. Viittomakielisen vähemmistön yhteiskunnallisen aseman parantuminen ja yhdenvertaisuuden lisääntyminen
10. Neuvottelut tulkkipalvelujärjestelmän luomiseksi käynnistyvät
11. Yhteistyöverkoston ylläpitäminen
12. Kansainvälinen viittomakielen lingvistiikan kongressi

Toimintaa koordinoivat osa-aikaiset koordinaattorit sekä Suomessa että Petroskoissa.

Hankekuvauslomake vuodelle 2010-2011

VASTUUMINISTERIÖ: OPETUSMINISTERIÖ	
HANKKEEN NIMI: Viittomakielialan koulutushanke Petroskoissa 2010-2011	
UUSI HANKE ☐	KÄYNNISSÄ OLEVAN HANKKEEN TUNNUS 98008033
HANKKEEN TOIMIALA: Humanistinen ja kasvatusala	
HANKKEEN TOTEUTUSAIKA (alkamispvm - arvioitu päättymispvm): 1.1.2010- 31.12.2011	
KOHDEMAA: Venäjä	
Venäjän alueet, joille hanke kohdistuu: Karjalan tasavalta, Petroskoi	
SUOMALAINEN TOTEUTTAJAORGANISAATIO: Humanistinen ammattikorkeakoulu (HUMAK)	
KOHDEMAAN VASTUUORGANISAATIO: Karjalan tasavallan opetusministeriö	
KOHDEMAAN TOTEUTTAJAORGANISAATIO: Karjalan pedagoginen akatemia	
MINISTERIÖN RAHOITUSESITYS UM:LLE (euroa): vuosi 2010, vuosi 2011	
KOHDEMAAN RAHOITUSOSUUS euroa: vuosi 2010, vuosi 2011 % hankkeen kokonaiskustannuksista: vuosi 2010, vuosi 2011	
MUUT RAHOITTAJAT (euroa): LYHYT KUVAUS HANKKEESTA: Tavoitteet: Jatkohankkeen tavoitteena on tukea Karjalan pedagogisessa yliopistossa (nyk. akatemia) alkanutta viittomakielien tulkikoulutusta, joka aloitettiin yhteistyöhankkeemme puitteissa vuonna 2008.	
Vuoden 2008-2009 hanke on ollut menestyksellinen ja näkyviä tuloksia on saatu. Viittomakielien tulkin opinto-ohjelmaan valittiin 17 opiskelijaa, jotka jatkavat opintojaan edelleen. Heidän pääaineensa on sosiaalipedagogiikka, mutta he suorittavat pääaineen rinnalla myös viittomakielien tulkin opinnot.	
Yhteistyö Petroskoissa on ollut motivoivaa. Sekä pedagoginen akatemia että Karjalan tasavallan opetusministeriö ovat olleet erittäin sitoutuneita hankkeeseen. Hankkeemme on saanut paljon julkisuutta sekä Karjalan tasavallan että koko Venäjän mediassa ja kiinnostus hanketta kohtaan on ollut runsasta.	
Tavoitteenamme on tukea ja auttaa ensimmäisen opiskelijaryhmän opintojen suorittamisessa HUMAKin kanssa tehdyn opetussuunnitelman mukaisesti sekä antaa asiantuntija-apua koulutuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Yhteistyön tavoitteena on myös viittomakielialan koulutuksen vakiintuminen ja juurruttaminen Karjalan alueella, jotta tulevaisuudessa tulkikoulutus pystyy toimimaan Karjalan pedagogisessa akatemiassa ilman HUMAKin apua.	
Tavoitteenamme on syventää paikallisten tulkikouluttajien ammattitaitoa ja opiskelijoiden osaamista järjestämällä säännöllisiä opetus- ja mentorointijaksoja	

Petroskoissa sekä yhteiset portfolio- ja opinnäytetyöseminaarit suomalaisille ja venäläisille tulkkioiskelijoille.

Tavoitteenamme on saattaa ensimmäisen viittomakielen tulkin ammattiin opiskelevan pilottiryhmän opinnot päätökseen ja antaa heille todistus viittomakielen ja tulkkauksen opinnoista. Venäjällä on parhaillaan käynnissä viittomakielen tulkin ammatin virallinen rekisteröinti. Vasta rekisteröinnin jälkeen on mahdollista perustaa yliopistoon suoraan viittomakielentulkin tutkintoon tähtäävä koulutus.

HUMAK on luvannut antaa pilottiryhmälle väliaikaiset todistukset heidän viittomakielen ja tulkkauksen opinnoistaan, jotka sitten aikanaan hyväksytään osaksi akatemian tutkintoa. Viittomakielen tulkin ammatin virallistamisprosessi on edennyt Venäjällä tämän hetkisen hankkeemme saaman julkisuuden myötä ja on odotettavissa, että asia saadaan lähiaikoina päätökseen. Tämänkin takia on tärkeää, että olemme tässä prosessissa mukana antamassa asiantuntevaa opastusta ja valvomassa koulutuksen tavoitteiden saavuttamista ja laatua sekä samalla tuomassa julkisuutta uutta ammattiryhmää kohtaan projektin kautta.

Tärkeimmät toimenpiteet vuonna 2010 :

1. Syyskuudella 2009 tehdään yhteistyöneuvotteluissa tarkennetut suunnitelmat jatkohankkeesta Petroskoissa Karjalan tasavallan opetusministeriön ja Karjalan pedagogisen akatemian edustajien kanssa. Toiminta jatkuu niiden suunnitelmien mukaan keskeytyksettä heti tammikuussa 2010. Pääpaino on opiskelijoiden ammatillisen kasvun ja kehityksen tukemisessa ja arvioinnissa.
2. HUMAKin lehtoreiden opetusjaksot pedagogisessa yliopistossa jatkuvat. Opetusjaksoja järjestetään yhteensä neljä. Viikon mittaisilla opetusjaksoilla kaksi lehtoria kerrallaan opettaa tulkkioiskelijoita ja samalla matkalla mentoroivat venäläisiä tulkkikouluttajia.
3. Kevätlukukauden arviointi- ja syyslukukauden suunnittelupalaveri pidetään Petroskoissa Karjalan pedagogisen akatemian ja Karjalan tasavallan opetusministeriön edustajien kanssa.
4. Suomalaisen ja venäläisten opiskelijoiden yhteinen portfolioseminaari keväällä Petroskoissa. Tavoitteena on se, että suomalaiset valmistumisvaiheessa olevat opiskelijat esittävät portfolionsa kautta millaisia ammatillisia osajia heistä on opintojen aikana tullut ja miten he ajattelevat ammatillisen suuntautumisensa näkyvän työelämässä. Koska viittomakielen tulkin professio on Venäjällä täysin uusi, suomalaisten valmistumisvaiheessa olevien opiskelijoiden ammatillisen kasvun ja kehityksen kuuleminen avartaa heidän käsitystään työstä viittomakielialalla.
5. Syyslukukauden arviointi- ja kevätlukukauden suunnittelupalaveri pidetään Petroskoissa Karjalan pedagogisen akatemian ja Karjalan tasavallan opetusministeriön

edustajien kanssa.

Tärkeimmät toimipiteen vuonna 2011:

- 1. HUMAKin lehtoreiden opetusjaksot pedagogisessa akatemiassa jatkuvat. Opetusjaksoja järjestetään yhteensä neljä. Viikon mittaisilla opetusjaksoilla kaksi lehtoria kerrallaan opettaa tulkkio opiskelijoita ja mentoroivat venäläisiä tulkkikouluttajia.**
- 2. Suomalaisten ja venäläisten opiskelijoiden yhteinen opinnäytetyöseminaari, jossa he esittelevät tehtyjä päättötyöitä toisilleen. Päättötyöiden kautta voidaan keskustella molempien maiden viittomakielialan kehittämisestä.**
- 3. Kevätlukukauden arviointi- ja syyslukukauden suunnittelupalaveri pidetään Petroskoissa Karjalan pedagogisen akatemian ja Karjalan tasavallan opetusministeriön edustajien kanssa.**
- 4. Pedagogisella akatemialla on tarkoituksena perustaa opetustulkkikeskus HUMAKin mallin mukaan. Sen suunnittelemisessa ja työn käynnistämisvaiheessa meidän kokemukset ja asiantuntijuutemme ovat tärkeitä työvälineitä Pedagogiselle akatemialle.**
- 5. Keväällä 2011 järjestetään valmistujaisjuhlat petroskoilaisille opiskelijoille pedagogisessa akatemiassa.**
- 6. Loppusyksyllä 2011 järjestetään hankkeen päätösseminaari Karjalan pedagogisessa akatemiassa.**

Hankkeen www-sivut (mikäli käytössä):

Liite 3. Haastattelurunko

Kuka olet ja mikä on työtehtäväsi?

Kauanko olet työskennellyt alalla?

Miten päädyit mukaan projektiin?

Mikä on työtehtäväsi projektiin nähden?

Oliko sinulla ennako-odotuksia projektista? - Pelkoja/toiveita?

Mitä tiesit projektista sen alkaessa ja miten oletit se etenevän?

Onko projekti on muuttunut sen edetessä? Miten? Miksi?

Mikä oli projektin alussa hankalinta? Miksi?

Mitkä koulutuksen osat oli helppo sopeuttaa paikalliseen opetussuunnitelmaan ja onko niiden toteutus ollut myös helppoa?

Saitteko koulutus ja opetusmalleja suomalaisilta kouluttajilta? Minkälaisia?

Olivatko opetusmallit toimivia? Kehitittekö omia vai muokkasitteko niitä teille sopiviksi?

Onko kouluttajia vaikea saada?

Onko koulutuksen aikana tehty kompromisseja?

Miten uskotko koulutuksen jatkuvan kun yhteistyö Humakin kanssa päättyy?

Minkälaisia ongelmia koulutus saattaa tulevaisuudessa kohdata? (asenteellisia, rahallisia tms.)

Uskotko koulutuksen leviävän, näetkö sillä tulevaisuutta laajemmin Venäjällä?

Mitä sinusta tulisi huomioda, mikäli koulutusta levitettäisiin muualle esim. toisiin kaupunkeihin Venäjällä?

Mihin ja miten uskot nyt valmistuvien opiskelijoiden työllistyvän tulevaisuudessa?

Onko koulutus vaikuttanut muuten esim. Petroskoin/Karjalan kuurojen yhteisöön, yleisön asenteisiin tms.?

Voisiko tulkkikoulutus ja tulkkien valmistuminen vaikuttaa jotenkin kuurojen yhteisöön tai yleisön asenteisiin tulevaisuudessa?

Liite 4. Kyselylomake opiskelijoille

1. Oliko sinulla ennakkotietoja viittomakielestä ennen tulkkikoulutuksen alkua?

Kyllä Ei

2. Tunsitko ketään kuuroa henkilö ennen koulutuksen alkua?

Kyllä En

3. Halusitko opiskella viittomakieltä ennen koulutuksen alkua?

Kyllä En

4. Lähditkö mukaan viittomakielen sivuaineopintoihin mielelläsi?

Kyllä En

5. Onko opiskelu vastannut odotuksiasi?

Kyllä Ei

6. Onko koulutus sinusta riittävän laaja ammatillisesti katsottuna?

Kyllä Ei

7. Uskotko viittomakielestä olevan sinulle hyötyä työelämässä?

Kyllä Ei

8. Haluaisitko tulevaisuudessa työskennellä viittomakielen tulkkina?

Kyllä En

9. Haluaisitko työskennellä tulevaisuudessa viittomakielen parissa?

(viittomakielen opettajana, kuurojen lasten opettajana)

Kyllä En

10. Mitä asioita tulisi koulutuksessa mielestäsi kehittää tulevaisuudessa?
